

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΚΔ'

ΑΘΗΝΑΙ, ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1947

ΑΡΙΘ. 5—6

ΤΑ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἑόρτια Γράμματα.— *Τῆς Διευθύνσεως* Σύστημα.— *Βασιλείου Βέλλα* Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς Κατοχῆς.— *Μιχαὴλ Δένδια* Καθηγητοῦ τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ Ἐκκλησία ὡς κοινωνικός θεσμός.— *Διακόνου Ἱεροθέου Κυκλάτου* Ἑλληνιστὰι καὶ φιλέλληνες ἐν Μεγάλῃ Βρετανίᾳ.— Ἐπὶ τῇ ἑορτῇ τῶν Χριστουγέννων, Χαιρετισμὸς τοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.— Ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν «Ἐκκλησίαν».— *Παρατηρήσεων Στέλλη*: Δωδεκάνησος.— Ραδιοφωνικά.— Ἀνάπηρος πρόεδρος.— Τὸ παιδί.— Χρονικά.— Βιβλιογραφία.

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀριθ. 3301
1428

Παναγιώτατε καὶ θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικῆ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ Σεβασμιώτατε καὶ περισπούδαστε ἀδελφέ καὶ συλλειτουργε Κύριε Μάξιμε, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδιστα προσαγορεύομεν.

Τῇ ἀπειρῷ Αὐτοῦ ἀγαθότητι καὶ φιλανθρωπικῷ ὁ Θεὸς καὶ Κύριος πάσης τῆς κτίσεως, σπλαγχνισθεὶς ἐφ' ἡμᾶς, προεπηγγείλατο τὴν σωτηρίαν τοῦ πεπτωκότος τῶν ἀνθρώπων γένους· καὶ ἰδοὺ ὁ νέος Ἀδάμ, ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος σαρκουταὶ καὶ ὑπερφυῶς γεννᾶται ὑπὸ τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας σώσαι τὸν λαόν Του· ἐκ τῆς κατάρας τοῦ νόμου.

Καὶ ἡμεῖς τοίνυν, ἐπὶ ταῖς ἐγγιζούσαις κοσμοσωτηρίαις ἑορταῖς τῆς ἀναμνήσεως τῆς μυστηριώδους καὶ ὑπερφυῶς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ἧς ὁ Ἄναρχος Λόγος σαρκωθῆναι κατεδέξατο διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, κοινῇ τῇ Ὑμετέρα θεοτιμῆτῳ Παναγιότητι καὶ τῇ περὶ Αὐτὴν χορεῖα τῶν Ἱερωτάτων Ἀρχιερέων, ἐπὶ πτερύγων ἀνέμων πτήσσοντες καὶ ἐπὶ τὴν μυστηριώδη τῆς Βηθλεὲμ νύκτα παραγενόμενοι, τοῖς ὡσὶ τῆς διανοίας αὐθις ἐνωτιζόμεθα τοῦ χαρμοσύνου ὕμνου τῆς τῶν ἀγγέλων οὐρανόθεν στρατιᾶς «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Καὶ χαίρομεν χαρὰν μεγάλην «ἥτις ἔσται

παντὶ τῷ λαῷ, ὅτι ἐτέχθη ἡμῖν σήμερον Σωτὴρ» (Λουκ. β' ια', 14).

Ἄλλὰ ποῖ τραπώμεθα; καὶ ἐν τίνι καρδίας καθαρότητι πρὸς τὴν φάτνην τοῦ Θεοῦ Βρέφους ἀτενίσωμεν; Πῶς τὸ πλάσμα φυσιοῦται, τοῦ Πλάστου τοιαύτην ταπεινώσιν καταδεξαμένου; Ὅτι ἐν ταῖς ἡμέραις ἡμῶν σκιαὶ θλίψεων καὶ στεναγμῶν ἠχήσεις, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἐπεβλήθησαν, αὐτοὶ δ' ὥφθημεν τὴν ἀντίθεον τοῦ πονηροῦ δύναμιν οἰκήσασαν παρ' ἀνθρώποις, ὑψωθεῖσιν ἐν ὑπεροψίᾳ πολλῇ ὑπὲρ τὰς κέδρους τοῦ Λιβάνου.

Ἄλλὰ μὴν «ὁ Θεὸς ὑπερηφάνους ἀντιτάσσεται, ταπεινοὺς δὲ δίδωσι χάριν» (Ἰακ. δ' β') καὶ ἐκείνους μὲν ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου, πλουτοῦντας, ἐξαπέστειλε κενούς, ἡμᾶς δέ, ἐπ' Αὐτὸν τὴν πᾶσαν ἐλπίδα ἀποθεσαμένους, κατηξίωσε τοῦ ἐλέους Του. Πολὺ ὅμως τὸ τῆς ἀμαρτίας ἡμῶν βάρος, ὅτι οὐκέτι ἡμῶν αἱ διάνοιαι καλῶς ἐφωτίσθησαν. Τί οὖν ποιεῖ ὁ τῶν συγχρόνων καιρῶν Ἰσραὴλ; Μὴ αὐτὸν φρονίμοις λογισμοῖς ἢ ἔναγχος τῆς νέας Βαβυλώνας ὀδύνη οὐχ ἱκανῶς ἐσυνέτισεν; Μὴ ἡ ψευδώνυμος γνώσις, ὑπερφίαλον αὐτὸν καταστήσασα, εἰς φρικτὴν πολέμων οὐ περιήγαγεν;

Ἄλλὰ γε τὸ γεώργιον Αὐτοῦ ὁ Κύριος, δι' οὗ τὴν σωτηρίαν σαρκὶ ἐπέφανη ἡμῖν, ἤδη χειμαζόμενον ζοφώδει νυκτὶ καὶ ἀσελήνῳ, σκληρὸν καὶ χέρσον καταντήσαν οὐκ ἐάσει ὑπὲρ δύναμιν πειρασθῆναι, ἀλλὰ τῷ ἐκ τῆς φάτνης ἀνατείλαντι Ἠλίῳ τῆς Δικαιοσύνης κατάυγασει καὶ φωτίσει αὐτοῦ τοὺς ἐργάτας, ἵνα οὗτοι τὴν ἐφάμαρτον ἔπαρσιν ἀποπτύσαντες, τὴν χαριτόβρυτον ταπεινώσιν περιβληθῶσι καὶ εἰς σωτηρίαν καλλιέργειαν τῆς Εἰρήνης Αὐτοῦ ἐγκύψωσιν, ὅτι «Οὐδὲν ἔστιν ἄμεινον εἰρήνης, ἐν ᾗ πᾶς πόλεμος καταργεῖται ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων» (Ἰγν. Ἐφeso. 13, 2).

Ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι καὶ ἡ Ἑμῶν Μετριότης, τῷ πτερῷ τῆς διανοίας σπεύδοντες, τῇ πεπνυμένη κορυφῇ τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃ Ἐκκλησίας κοινωνοὶ προστρέχομεν καὶ συνεορτάζομεν, ἀγαλλόμενοι ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου καὶ εὐφραίνόμενοι ἐπ' αὐτῇ, καὶ εὐχόμεθα τὰ ἔθνη, χάριτι τοῦ τεχθέντος Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, «ἐκάστον τὸ ἑαυτοῦ σκεῖος κτᾶσθαι ἐν ἀγιασμῷ καὶ τιμῇ, μὴ ἐν

πάθει ἐπιθυμίας καθάπερ καὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ εἰδότα τὸν Θεόν» (Α΄ Θεσσ. 8' 5).

Ἔτι δὲ καὶ τὸν ἐπιτέλλοντα νέον Ἐνιαυτὸν τῆς Χρηστότητος Αὐτοῦ καταξιώσαι ἡμᾶς ὁ ἐκ Παρθένου τεχθεὶς τοῖς ζωηφόροις τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης χριστιανικοῖς νάμασιν ἐστεφανωμένον προσκαρτερεῖν, καὶ προσεπεύχεσθαι τὸν σύμπαντα κόσμον οὕτως βιοῦν δύνασθαι.

Ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ αὖθις τὴν Ἑμετέραν Θεοφρούρητον Παναγιότητα κατασπαζόμενοι φιλήματι ἀδελφικῶ ἐν Χριστῶ σαρκωθέντι, διατελοῦμεν

Τῆς Ἑμετέρας Παναγιότητος ἀγαπητὸς ἐν Χριστῶ ἀδελφὸς καὶ ὄλωσ πρόθυμος.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ Πρόεδρος

Ὁμοια Γράμματα διεβιάσθησαν καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Πρωθιεράρχας τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

Ἀριθ. ³³⁰¹/₁₄₂₈

Σεβασμιώτατε Ἀρχιεπίσκοπε Κανταβρυγίας, ἐν Χριστῶ τῷ Θεῷ ἀγαπητὲ ἀδελφέ, τὴν Ἑμετέραν Σεβασμιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερῆδιστα προσαγορεύομεν.

Ἐπὶ ταῖς ἐγγιζούσαις κοσμοσωτηριοῖς ἐφορταῖς τῆς ἀναμνήσεως τῆς ὑπερφουδὸς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' ἧς ὁ Λόγος σαρκοῦται διὰ τὴν ἡμῶν σωτηρίαν, αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἀγάλονται καὶ ἡ γῆ σὺν τοῖς ἀνθρώποις εὐφραίνεται, χαιρετισμὸν ἀδελφικὸν ἐν Χριστῶ τεχθέντι ἀπευθύνομεν τῇ Ἑμετέρᾳ Χάριτι καὶ τῇ ἐμπειστευμένη Αὐτῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ζόφῳ βαθεῖ ἡ ἀνθρωπότης κατέκειτο. Ἡ γνῶσις καὶ ἡ σοφία τοῦ κόσμου οὐκ ἠδυνήθησαν τὴν φθαρῆσαν ἐκ τῆς ἀποστασίας ἀνθρωπίνην φύσιν ἀναγεννησαι. Ὁ θάνατος ἦτο τὸ ὄψωνιον αὐτῆς. Ἀλλ' ἤδη ἡ θεία ἀγάπη ἐκκέχυται, ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ κεκορύφωται καὶ ὁ λόγος σὰρξ γέγονεν, ὅπως τοῖς ἐν σκότει καὶ σκιᾷ θανάτου καθημένοις φῶς ἀνατείλῃ αὐτοῖς καὶ τὴν εἰρήνην τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν χαρίσῃται τοῖς πιστεύουσιν Αὐτῷ.

Ταύτην τὴν ἐξ Οὐρανοῦ εἰρήνην ἐπιποθοῦντες θερμῶς διὰ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπότητα, τὴν σκληρῶς δοκιμασθεῖσαν ἐκ τῶν φρικτῶν δεινῶν τοῦ πολέμου, κοινωνοὺς τῆς πρὸς τὸν ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ὑμνηθέντα καὶ ὑπὸ τῶν ποιμένων καὶ μάγων εὐλαβῶς προσκυνηθέντα ἰκεσίας ἡμῶν ἐπικαλούμεθα τὴν ἡμετέραν Χάριτα καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας Αὐτῆς, προσαγορεύοντες ἅμα Αὐτὴν διὰ τοῦ οὐρανοδώρου τούτου ὕμνου καὶ εὐχόμενοι, ὅπως ὁ ἐν τῇ Βηθλεὲμ τεχθεὶς Σωτὴρ καταξιοῖ μὲν Αὐτὴν ὑπαντᾶν τὰς ἀγίας ταύτας ἡμέρας ἐπὶ ἔτη ὅτι πλεῖστα ἐν ὑγείᾳ κατ' ἄμφω, χαρίσῃται δὲ Αὐτῇ τε καὶ τῷ Βρεττανικῷ Ἔθνει

τὸν νέον Ἐνιαυτὸν ἐμπλεων πάσης ἀγαθωσύνης, εὐλογίας καὶ δικαιοσύνης.

Ἐπὶ δὲ τούτοις κατασπαζόμενοι Ἑμᾶς ἐν Χριστῷ γεννηθέντι, διατελοῦμεν.

Τῆς Ἑμετέρας Σεβασμιότητος πρόθυμος ἐν Κυρίῳ ἀδελφός.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

ΣΥΣΤΗΜΑ

Ἡ ἐξ ἀφορμῆς τῶν περὶ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας γραφέντων ὑπὸ τῶν συναδέλφων κ.κ. Β. Βέλλα καὶ Ἰω. Καρμίρη ἐπισταμένη μελέτη τοῦ θεσμοῦ τούτου, ὡς διέγραψεν αὐτὸν ὁ πρὸ ἔτους ἀκριβῶς ἐκδοθεὶς νόμος, ἐμποιεῖ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι, ἂν πράγματι ἐφαρμοσθῇ καθ' ὅλας του τὰς λεπτομερείας καὶ κατὰ τὸ δι' αὐτῶν διηκὸν εὐρὸ ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμα, θὰ ἐμφυσῆσθαι εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν σῶμα νέαν ζωὴν, ὡς ἄλλως τε ἐπιβάλλεται ὑπὸ τῶν μεταπολεμικῶν συνθηκῶν.

Ἡ κεφαλαιώδης ὑπηρεσία, τὴν ὁποίαν προσφέρει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ὁ θεσμὸς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, ὡς θεσπίζει αὐτὸν ὁ νόμος, εἶνε ἡ ὀριστικὴ συστηματοποίησις τῶν ἐπὶ μέρους πρακτικῶν τῆς Ἐκκλησίας δρασεων εἰς μίαν ἐνότητα. Συνενώνει τὰς κανονιστικὰς τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς δραστηριότητος εἰς ἐνιαῖον σύστημα. Δημιουργεῖ κέντρον ἀλληλενδέτου ἀκαιοβολίας εἰς πάσας τῆς χριστιανικῆς ζωῆς τὰς ἐκφάνσεις, αἶρει τὰς ἀσχετοὺς πρὸς ἀλλήλας καὶ διεσπασμένας ποιμαντορικὰς ἐνεργείας, συντονίζει τὰς ἐκκλησιαστικὰς λειτουργίας καὶ ὑφαίνει σὺν τῷ χρόνῳ μίαν ἐνιαῖαν παράδοσιν, ὅλον ἐν πλουτιζομένην καὶ πλατυνομένην εἰς πολύμορφον καὶ πολύπλευρον ἐνότητα. Σύστημα καὶ ἐνότης εἶνε ἀλληλενδέτοι ἐννοιαί, διότι ἡ ἐνότης εἶνε παράγωγος τοῦ συστήματος, ὅπου δὲ σύστημα καὶ ἐνότης, ἐκεῖ καὶ ἐναρμόνισις κατευθύνσεων καὶ ταχύτερα καὶ ἀσφαλεστέρα ἐπιτυχία σκοπῶν.

Ἀποτελεῖ κοινὸν μυστικόν, ὅτι ἡ ἐννοια τοῦ συστήματος ἀγνοεῖται εἰς ὅλας τῆς παρ' ἡμῖν ζωῆς τὰς ἐκφάνσεις. Πουθενὰ δὲν ἔχομεν σύστημα, δὲν ἀκολουθοῦμεν μίαν γραμμὴν, στεροῦμεθα ἰθνηνοῦσῶν ἰδεῶν καὶ μονίμων ἀρχῶν. Ζῶμεν σχεδὸν χωρὶς πρόγραμμα, ὅπως τύχη, ὡσὰν νὰ μὴ ἔχωμεν ὀρισμένους σκοπούς, τεμαχίζομεν τὴν ζωὴν, τῆς ἀφαιροῦ-

μεν τὴν συνάρτησιν καὶ τὸ ἐνιαῖον νόημα. Ἐντεῦθεν ἡ διάσπασις τῶν δυνάμεων, ἡ σύγχυσις καὶ τὸ χάος. Ἄν θέλετε παράδειγμα, τὸ προχειρότερον ἀπὸ ὅλα, σᾶς φέρομεν τὴν ἑλληνικὴν Ἐκπαίδευσιν. Ἄν προσπαθήσετε νὰ τὴν συλλάβετε ὡς σύστημα, ματαιοπονεῖτε. Διότι ἀντικρῦζετε ἐν μεγαλοπρεπῆς ἑλληνικὸν χάος.

Τοῦ σπουδαιότατου τούτου μειονεκτήματος θὰ ἔπρεπε νὰ ἦνε ἀπηλλαγμένη ἡ Ἐκκλησία, ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐνιαῖος οὗτος θεσμὸς ὡς ἐκ τοῦ διήκοντος δι' αὐτῆς μονίμου πνεύματος τῶν ἀδιασπᾶστων ἀρχῶν τῆς, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ὁποίων ἀποβαίνει εὐχερῆς ἢ διὰ τοῦ περι Ἀποστολικῆς Διακονίας νόμου συστηματικὴ διοργάνωσις τῆς πολυμόρφου ἐκκλησιαστικῆς δραστηριότητος.

Διότι αὐτός, πράγματι, εἶνε ὁ σκοπὸς τοῦ περι οὗ λόγος μεγάλου Ὁργανισμοῦ: ἡ διοργάνωσις καὶ ἐνοποιήσις τῶν πρακτικῶν δυνάμεων τῆς Ἐκκλησίας. Εἶνε δὲ αὐταί: τὸ ἱερὸν Κήρυγμα, ἡ Ἐξομολόγησις, τὸ Κατηχητικὸν Σχολεῖον καὶ ἡ διὰ τοῦ Τύπου θρησκευτικὴ διαφώτισις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Πρέπει νὰ ὁμολογηθῇ ἄνευ περιστροφῶν, ὅτι, γενικῶς εἰπεῖν, τὸ σῶμα τῶν παρ' ἡμῖν ἱεροκηρύκων δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸ ὕψος του, καί, εἰδικώτερον, εἰς τὸ ὕψος τῶν σημερινῶν περιστάσεων. Μὲ μόνον τὸ ἐφόδιον τοῦ θεολογικοῦ πτυχίου, ὁ ἀπόφοιτος τῆς πανεπιστημιακῆς Θεολογικῆς Σχολῆς δὲν εἶνε καὶ ἱεροκήρυξ, ὅπως δὲν δύναται νὰ εἶνε καὶ καθηγητὴς τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων, ἢ πνευματικὸς-ἐξομολόγος. Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ δὲν ἀπολύει ἱεροκήρυκα ἐκ μόνου τοῦ λόγου ὅτι ὁ φοιτητὴς τῆς Θεολογίας συνῆταξε καὶ εἶπε φροντιστηριακῶς ἐν ἡ δύο κηρύγματα. Διὰ νὰ ἀναδειχθῇ ὁ θεολόγος εἰς ἱεροκήρυκα ἀπαιτεῖται ἡ συνύπαρξις δύο παραγόντων: μακρᾶς συστηματικῆς προπονήσεως καὶ τοῦ φυσικοῦ ταλάντου τοῦ πείθειν. Ὑπάρχουν πτυχιοῦχοι θεολόγοι ἐντελῶς διὰ τὸ κήρυγμα ἀκατάλληλοι, μόνη δ' ἡ ιδιότης τοῦ κληρικοῦ δὲν ἀποτελεῖ προσὸν ἄγον εἰς τὸν ἄμβωνα τοῦ κηρύγματος. Ἡ ὑπὸ τοῦ περι οὗ ὁ λόγος νόμου προβλεπομένη ἴδρυσις εἰδικῆς Σχολῆς Ἱεροκηρύκων, Ἐξομολόγων, Κατηχητῶν καὶ Ἱεραποστόλων, εἶνε ὅτι ἀπαιτεῖται πρὸς ἐπ' ἀνδρῶσιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ τῶν καταλλή-

λων στελεχῶν, διότι μόνον τοιοῦτοτρόπως θὰ γίνεται ἐπιλογή τῶν ἱκανῶν νὰ ἀνταποκρίνονται καρποφόρως πρὸς τὸ ὑπὲρ τῶν πιστῶν πολυσχιδῆς ἔργον τῆς Ἐκκλησίας.

Ἄλλος ὑπὸ τοῦ νόμου προβλεπόμενος σπουδαιότατος κύκλος δράσεως εἶνε ἡ ὑπὲρ τοῦ ἔργου τούτου εὐρυτάτη χρησιμοποίησις τοῦ τύπου διὰ τῆς ἰδρύσεως εἰδικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ Τυπογραφείου πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῆς θρησκευτικῆς διαφωτίσεως. Τί μέγα θὰ ἠδύνατο νὰ κατορθωθῇ διὰ τῆς ἀποκτήσεως καλῶς ἐξοπλισμένης ἐκκλησιαστικῆς Τυπογραφίας, εἶνε περιττὸν νὰ σημειωθῇ, ἐφ' ὅσον εἶνε παγκοίμως γνωστὴ ἡ δύναμις τῆς δημοσιογραφίας, ὡς μάλιστα σήμερον τυγχάνει αὐτὴ ἀνεπτυγμένη.

Ἐναντι τῶν τοιούτων σημαντικωτάτων πλεονεκτημάτων τοῦ περι Ἀποστολικῆς Διακονίας νόμου, εὐλογος εἶνε ἡ ἀνυπομονησία τῆς ἐνάργεως τῆς ἐφαρμογῆς του, διότι οἱ καιροὶ οὐ μενετοί.

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ

Ἡ κατάκτησις τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Γερμανικῶν καὶ Ἰταλικῶν στρατευμάτων προξένησε σὺν τοῖς ἄλλοις τὴν νέκρωσιν καὶ ἀποσύνθεσιν πλείστων πνευματικῶν δυνάμεων καὶ παραγόντων τῆς χώρας μας, οἵτινες ἐν καιρῷ εἰρήνης ἀπετέλουν τὸ πνευματικὸν στήριγμα καὶ τὸν ὀδηγὸν τοῦ λαοῦ. Τὰ ἀνώτατα πνευματικὰ καθιδρύματα ἔπαυσαν οὐσιαστικῶς ἐργαζόμενα: τὰ Σχολεῖα ἔκλεισαν, ἢ μερικὰ τούτων, ὑπὸ τὰς χειροτέρας τῶν συνθηκῶν ἐργαζόμενα ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξασκήσουν γενικωτέραν πνευματικὴν ἐπίδρασιν· ὁ Τύπος, ὑπὸ λογοκρισίας καὶ τὰς ἐπινεύσεις τῶν κατακτητῶν ἐργαζόμενος, πολὺ ἀπέιχε τοῦ νὰ ἐπιτελῇ τὸν ὑψιστον αὐτοῦ προορισμὸν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Τὸ βιβλίον μὲ τὰς ἰσχυρὰς πνευματικὰς καὶ ἠθικὰς παρορμήσεις καὶ τοὺς ἀνωτέρους ἐθνικοὺς παλμοὺς δὲν ἠδύνατο νὰ ἴδῃ τὸ φῶς τῆς δημοσιότητος, καὶ συλλήβδην πᾶσα πνευματικὴ τοῦ Γένους πηγὴ ἐφαίνετο στερεύσασα μὲ ὅλα τὰ μοιραῖα φοβερὰ ἐπακόλουθα, τὰ ὁποῖα ἠδύνατο νὰ προκύψουν ἐκ μιᾶς τοιαύτης παρατεταμένης καταστάσεως.

Ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης ἡ διαμορφωθείσα κατάστασις ἦτο πολὺ χειροτέρα καὶ ἐνέκλειε περισσοτέρους κινδύνους ἀπὸ τὴν Τουρκικὴν ἀκόμη δουλείαν, καθ' ἣν ἀντιθέτως τὸ ἔθνος ἡμῶν εἶχε μεγάλας δυνατότητας ν' ἀναπτύξῃ τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις, χάρις δὲ εἰς

τήν θαυμαστήν τούτων ανάπτυξιν ἠδυνήθη νά συγκρατήσῃ τήν ἐθνικήν συνοχήν καί νά διατηρήσῃ ἀκοίμητον τήν ἐθνικήν συνείδησιν καί ἀλκίμους πάντοτε τὰς δυνάμεις. Οἱ νεώτεροι τύραννοι, ἀποσυνθέτοντες ἐμμέσως ἢ ἀμέσως τήν μίαν μετὰ τήν ἄλλην τὰς πνευματικὰς δυνάμεις, ἐγνώριζον ἀναμφιβόλως τί ἔπραττον.

Μία ὁμως δύναμις πνευματική, ἥτις ἀδάμαστος ἀνεδείχθη καί κατὰ τήν ἐποχὴν τῆς Τουρκικῆς δουλείας, δὲν ἐφαίνετο τόσον εὐκολος νά καταβληθῆ εἰς βραχὺ χρονικὸν διάστημα, οὔτε δὲ καί εὐχερὲς ἦτο νά ἐφαρμοσθῆ ἐπ' αὐτῆς ὑλικὴ βία καί νά τελεσφορήσῃ. Ἡ δύναμις δὲ αὕτη ἦτο ἡ Ἐκκλησία. Ὁ ἀπορφανισθεὶς τῶν λοιπῶν πνευματικῶν στηριγμάτων λαὸς ἐπόμενον ἦτο πρὸς τήν Ἐκκλησίαν νά στραφῆ καί ἀπαξ ἔτι διὰ τῆς κοινῆς συμφορᾶς νά συνδεθῆ στενωτέρον μετ' αὐτῆς. Δι' ἄλλην μίαν ἀκόμη φορὰν ἡ Ἐκκλησία ἐκαλεῖτο ν' ἀποβῆ ἡ σωτήριος δύναμις ἐκ τῆς πρωτοφανοῦς θυέλλης, ἥτις πρόρριζα ἠπέλει ν' ἀνατρέψῃ τήν ὅλην ἐθνικήν ἡμῶν ὑπόστασιν. Ἡ τόσον ἀδοκῆτως καί γοργῶς διαμορφωθείσα κατάστασις ἔφερε τὴν Ἐκκλησίαν πρὸς μύριων προβλημάτων ποικίλης φύσεως, πολλὰ τῶν ὁποίων δὲν ἦτο κἂν ἴσως προητοιμασμένη ν' ἀντιμετωπίσῃ, διότι οὐδεὶς ποτε ἐφαντάζετο ὅτι θὰ διεμορφούτο τόσον ἀπελπιστικὴ κατάστασις. Οὐ μόνον δὲ ὁ ἐκμηδενισμὸς τῶν λοιπῶν τῆς χώρας πνευματικῶν δυνάμεων συνεσώρευσε ἐπὶ τῆς Ἐκκλησίας πληθὺν προβλημάτων, ἀλλὰ καί ἡ σκιώδης πλέον ὑπαρξίς τοῦ Κράτους ἠνάγκασε τὴν Ἐκκλησίαν νά ἀντιμετωπίσῃ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἐξήρχοντο πλέον τοῦ καθαρῶς πνευματικοῦ πλαισίου. Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ ἱστορικῇ ταύτῃ στιγμῇ ἐπέπρωτο νά δοκιμασθῆ ἂν θὰ ἠδύνατο ν' ἀνταποκριθῆ εἰς τὰ τεράστια ἀναφαινόμενα προβλήματα. Τὸ ἔργον ἦτο τεράστιον καί ἡ εὐθύνη ἀνυπολόγιστος. Ἡ δύναμις τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ζωτικότης της, αἱ μέθοδοί της, ἡ ὀργάνωσίς της, τὰ μέσα της, τὰ ὄργανά της, τὰ πάντα ἐτίθεντο ὑπὸ δοκιμασίαν. Ἡ συνοχὴ καί συγκράτησις τῶν πνευματικῶν καί ἠθικῶν τοῦ ἔθνους δυνάμεων, ἡ ἀνακούφισις τοῦ λαοῦ ἐκ τῆς ἀπεριγράπτου δυστυχίας καί ὁ ἀγὼν κατὰ τοῦ κατακτητοῦ ἦσαν οἱ μεγάλοι διαγραφόμενοι τομεῖς τῆς Ἐκκλησιαστικῆς δράσεως. Καί ἤρχισε τότε ἡ ἐργασία ἐδῶ εἰς τὸ κέντρον καί τὰς ἐπαρχίας μετὰ τὰ στελέχη καί τὰ μέσα, τὰ ὁποῖα διέθετεν ἡ Ἐκκλησία. Οὐδεὶς τότε ἦτο δυνατόν νά συλλάβῃ ἐν ὅλῃ τῇ ἐκτάσει τῆς τὴν μικρὰν ἢ μεγάλην συντελουμένην ἐργασίαν καί νά κρίνῃ ἂν ἡ Ἐκκλησία ἀνταπεκρίνετο εἰς τὰς ἱστορικὰς ἐκείνας στιγμάς, διότι οὐδεὶς εἶχε τὰ μέσα καί τὴν δυνατότητα νά παρακολουθῆσῃ τὴν ἐδῶ καί ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἐργασίαν. Μόνον ἐκφάνσεις τινὰς ἐβλέπομεν καί σημεία τινὰ διεκρίνομεν, τὰ ὁποῖα πολλάκις ἐλλείπει δεδωμένων ἦτο ἀδύνατον νά στα-

θμίσωμεν ἐπακριβῶς. Καί ὅτε πλέον ἐσήμανεν ἡ ὥρα τῆς ἀπελευθερώσεως καί ἦλθεν ὁ χρόνος τῆς ἀποδόσεως λογαριάσμοῦ τῶν πράξεων ἐνὸς ἐκάστου, τότε ἐσπεύσαμεν πρόθυμοι κριταὶ νά κατακρίνωμεν ἢ ἐπαινέσωμεν τὴν Ἐκκλησίαν, χωρὶς νά ἔχωμεν εἰς χεῖράς μας θετικόν τι, διότι ἔλειπε μία σχετικὴ μελέτη, ἔλειπε πρωτίστως ἡ συγκέντρωσις τοῦ ὑλικοῦ πρὸς μίαν δικαίαν κρίσιν.

Ἀκριβῶς κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν, ὀλίγον μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν, εὐρισκόμενος ἐν τῇ Γεν. Διευθύνσει τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, εἶδον ὅτι οὐδεμία ἐκθεσις Ἱεράρχου ἢ ἄλλου τινὸς ὑπῆρχε περὶ τῆς δράσεως τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὸν χρόνον τῆς κατοχῆς. Ἐσκέφθην λοιπὸν ὅτι πρῶτιστα πάντων προέχει νά συγκεντρωθῆ τὸ ὑλικόν καί ἔπειτα νά παραδοθῆ εἰς τινὰ ἱκανόν, ὅστις θὰ ἠδύνατο νά γράψῃ τὴν πραγματικὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν κατοχὴν καί κατὰ λόγον ἀκριβῆ νά σταθμίσῃ τὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας καί κρίνῃ αὐτὴν κατ' ἀξίαν. Πρὸς τοῦτο ἐγκύκλιος ἀπηυθύνθη κατὰ πρῶτον λόγον πρὸς τοὺς Ἱεράρχας πρὸς ὑποβολὴν ἐκθέσεως τῆς Ἐκκλησιᾶς δράσεως ἐν ἐκάστη περιφερείᾳ, ἐπεξηγοῦσα τὸν σκοπὸν καί προλέγουσα αὐτὴν ἐκδοσὶν εἰδικῶν βιβλίου. Ὅτε μετ' ὀλίγον κατ' Ἰούλιον τοῦ 1945 ἀπεχώρουν τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, εἶχον ἀρχίσει νά καταφθάνουν αἱ πρῶται ἐκθέσεις. Ἡ πρώτη ἐπιτροχάδην ἀνάγνωσις αὐτῶν ἦτο δι' ἐμὲ μία εὐχάριστος ἐκπληξίς. Γεγονότα καί ἀφανῆς δρᾶσις ἀνεπήδων ἐκ τῶν ἐλαχίστων ἐκείνων ἐκθέσεων. Ἀναχωρήσας εἰς τὸ ἐξωτερικὸν εἶδον ἐκεῖ ὅτι ἐδῶ ἐσχεδιάζετο, βιβλία, περιγράφοντα τὴν δρᾶσιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς διαφόρους χώρας, ὑπὸ τοῦ Ἄξιου κατακτηθείσας. Αἱ Ἐκκλησίαι αἱ ἐπὶ μέρος ἐθεώρησαν καθήκον νά φέρουν εἰς γνῶσιν ὄχι μόνον τοῦ ποιμνίου των, ἀλλὰ, διὰ τῆς μεταφράσεως τῶν βιβλίων εἰς περισσοτέρας γλώσσας, εἰς ὀλόκληρον τὸν κόσμον τὴν συνεισφορὰν αὐτῶν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα.

Δυστυχῶς παρ' ἡμῶν δὲν συνεκεντρώθη ἀκόμη, ὡς μανθάνω, τὸ ὑλικόν. Εἶναι, νομίζω, καθήκον αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας ν' ἀλάβῃ εἰς χεῖρας τὸ ὅλον ἔργον, νά συγκεντρώσῃ τὸ ταχύτερον τὸ ὑλικόν ἀπὸ ὅλας τὰς πηγὰς, ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶναι δυνατόν νά προέλθῃ, ἀπὸ τοὺς Ἱεράρχας, τοὺς Ἱεροκήρυκας, τοὺς Ἱερεῖς, ἀπὸ πάντα ἔχοντα ὑπεύθυνον θεῖον, καί ἐκ τοῦ ὑλικοῦ αὐτοῦ εἰς ἓνα μεθοδικὸν βιβλίον νά δώσῃ μετὰ ἀδράς γραμμὰς πρῶτιστα εἰς ἡμᾶς καί ἔπειτα διὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ βιβλίου εἰς ξένην γλῶσσαν νά γνωρίσῃ εἰς εὐρύτερον κοινὸν τὴν δρᾶσιν αὐτῆς κατὰ τὴν Κατοχὴν. Ὁργανισμοί, οἱ ὁποῖοι εἶναι προωρισμένοι καί ἔχουν τὴν ἀξίωσιν νά παίζουσι πρωτεύοντα ρόλον εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐθνῶν, ὀφείλουσι διὰ τῆς δράσεώς των εἰς τόσον κρισίμους

στιγμάς να δικαιώνουν την θέσιν αὐτῶν καὶ νὰ ἐδραιώνουν αὐτήν, γνωρίζοντας εὐρύτατα εἰς τὸ κοινὸν τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐπιτελεσθὲν ἔργον. Μικρὰ ἢ μεγάλη ἢ ἐπιτελεσθεῖσα ἐργασία ὀφείλει νὰ γίνῃ γνωστὴ. Ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, ἥτις δὲν δύναται νὰ μὴ κατανοῇ τὴν ἀναγκαῖότητα καὶ τὴν σημασίαν ἑνὸς τοιούτου βιβλίου, ἀναμένομεν νὰ προβῇ εἰς τὴν δέουσαν ἐνέργειαν, ὥστε τάχιστα τὸ βιβλίον νὰ δημοσιευθῇ. Ἡ τοιαύτη ἄλλως τε συγγραφὴ ἀποτελεῖ ἀξιόλογον συμβολὴν εἰς τὴν νεωτέραν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις βραδύτερον, ὅταν τὰ δρώντα πρόσωπα παρέλθουν, εἶναι δυσκολώτερον νὰ γραφῇ,

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΒΕΛΛΑΣ

Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΘΕΣΜΟΣ

1. Ἡ Ἐκκλησία ἀποτελεῖ κοινωνικὸν θεσμόν, μὲ τὴν ἔννοιαν τὴν ὁποίαν δίδει εἰς τὸν ὄρον αὐτὸν ὁ *Hauriou* εἰς τὴν γνωστὴν του θεωρίαν¹. Μία κοινωνικὴ ὀργάνωσις, λέγει οὗτος², καθίσταται θεσμὸς ὅταν ἡ ἐξουσία πραγματώσεως τῶν σκοπῶν τῆς, ἐξουσία ἐνυπάρχουσα εἰς αὐτήν. ὑποτάσσεται ἐν δεδομένῳ μέτρῳ εἰς τὴν ιδέαν, ἡ ὁποία ἐγέννησε τὴν ὀργάνωσιν ταύτην (τὴν ιδέαν-μητέρα), καί, κατ' ἀκολουθίαν, εἰς τὴν ἀποστολὴν καὶ λειτουργίαν τῆς, χάρις εἰς ἕνα αὐτοπεριορισμὸν, τὴν γένεσιν τοῦ ὁποίου διευκολύνουν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ γενικὴ νοοτροπία, ἡ ὁποία ἐμπνέει τὴν ὀργάνωσιν, οὔσα διάχυτος ἐντὸς αὐτῆς, καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐσωτερικοὶ μηχανισμοὶ αὐτοῦ τούτου τοῦ θεσμοῦ, δυνάμενοι νὰ προσλάβουν νομικὴν μορφήν. Ὅπως γράφομεν ἡμεῖς³, τὰ κυρίως ἀποτελοῦντα τὸν θεσμόν στοιχεῖα εἶναι τὰ ἀκόλουθα: Πρῶτον, ἡ ὀργάνωσις, ἡ διαμόρφωσις πλαισίων μᾶλλον ἢ ἥττον διαρκῶν καὶ τὰ ὁποία χρησιμεύουν, ὄντα μάλιστα ἀπαραίτητα πρὸς τοῦτο, εἰς τὴν συνεργασίαν καὶ τὴν ἐπαφήν, ἐκουσίαν ἢ καὶ ἐξηναγκασμένην, τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὰς ἐκ τῆς κοινωνικῆς συμβίσεως σχέσεις αὐτῶν. Δεύτερον, συστατικὸν στοιχεῖον, προηγούμενον χρονικῶς τοῦ πρώτου, ἀποτελεῖ ἡ ιδέα, ἡ ὁποία παρέχει ζωὴν εἰς τὴν ὀργάνωσιν καὶ προκαλεῖ καὶ κατευθύνει τὴν λειτουργίαν τῆς. Ἡ ιδέα προηγεῖται τῆς γενέσεως τοῦ θεσμοῦ, ἀλλὰ καὶ ἀφοῦ ὁ θεσμὸς ἰδρυθῇ διὰ τῆς ὀργανώσεώς του, ἡ ιδέα εἶναι πάλιν ἐκείνη ἡ ὁποία, μέσα εἰς

αὐτὸν διαμορφωθέντα, ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν καὶ παρέχει τὴν ἰσχύν καὶ τὴν κινητήριον αὐτοῦ δύναμιν.

Ἡ ἔμφυτος ἐπιθυμία τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐπεκτείνουν τὸ πλάσιον ἀσκήσεως τῶν φυσικῶν καὶ πνευματικῶν τῶν ἱκανοτήτων ἀναγκάζει αὐτοὺς νὰ ζοῦν εἰς κοινωνίας καὶ δὴ καθ' ὁμάδας πολιτικῶς καὶ νομικῶς ὀργανωμένας, τὰ Κράτη. Ἡ κοινωνία καὶ αἱ ὑποδεέστεραι ὁμάδες, τὰς ὁποίας αὕτη περικλείει ἀποτελουμένη ἐξ αὐτῶν, εἶναι φύσεως ἡ ὁποία προσιδιάζει εἰς ταύτας καὶ ἡ ὁποία σύγκειται ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ὀργανωμένων κοινωνικῶν δεσμῶν, ὁποῖοι εἶναι οἱ νόμοι κοινωνικοῦ περιεχομένου, αἱ παραδόσεις, τὰ ἔθιμα, οἱ κανόνες τῆς ἠθικῆς, μὲ μίαν λέξιν οἱ συνήθως καλούμενοι θεσμοὶ ἢ τὰ θέσμια. Διὰ τοῦ κοινοῦ ὄρου θεσμοῦ εἰς τὴν συνήθη του σημασίαν νοεῖται τὸ σύνολον τῶν ὀργανωτικῶν μορφῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας καὶ χάρις εἰς τὰς ὁποίας πληροῦνται οἱ εἰς τὴν κοινωνίαν προσιδιάζοντες σκοποὶ, καὶ αἱ ὁποῖαι προσδίδουν εἰς αὐτὴν τοιαύτην ἢ τοιαύτην ἐμφάνισιν καὶ χαράσσουν ὀρισμένας κατευθύνσεις, τὰς ὁποίας αὕτη ἀκολουθεῖ.

Εἰς ἦν περίπτωσιν ὁ θεσμὸς ὑπὸ τὴν νέαν αὐτοῦ ἔννοιαν ὀργανοῦται καὶ λειτουργεῖ ὑπ' ὄψει τῆς ἐπιτεύξεως ὀρισμένου ἔργου, εὐρισκόμεθα ἐνώπιον τῆς γνωστῆς διδασκαλίας τοῦ συγγραφέως τῶν *Summae theologicae* Ἀγίου Θωμᾶ τοῦ ἐξ Ἀκουίνου ἐνῶ, ἐάν δεχθῶμεν ὅτι ἡ κατευθυντήριος ιδέα, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τὴν ψυχὴν τοῦ θεσμοῦ, ὑφίσταται καὶ ζῆ ἐν τῷ κόσμῳ, εὐρισκόμεθα πρὸ μιᾶς ἀντιλήψεως, ἡ ὁποία ὑπενθυμίζει ὅχι ὀλίγον τὴν περί τοῦ κόσμου τῶν ἰδεῶν πλατωνικὴν θεωρίαν. Ὅπως δὴποτε, μέσα εἰς μίαν κοινωνίαν ὀργανωμένην καὶ ζωντανὴν δὲν ὑφίστανται πραγματικῶς παρὰ μόνον θεσμοὶ. Οὗτοι δύνανται νὰ ἀφορῶσιν εἰς τὴν ὅλην δραστηριότητα τοῦ ἀνθρώπου, εἰς τὴν ὅλην αὐτοῦ κοινωνικὴν ὑπόστασιν καὶ ιδιότητα. Θρησκεία, ἠθική, δικαίον καὶ οἰκονομία κατέχουν δεσπόζουσαν θέσιν μέσα εἰς τὸν κόσμον τῶν θεσμῶν.

Καὶ ἡ Ἐκκλησία εἰδικώτερον ἐμφανίζεται ὡς θεσμὸς. Μέσα εἰς αὐτὴν ἀνευρίσκομεν τὰ συστατικὰ τῆς ἐννοίας ταύτης στοιχεῖα. Πρῶτον, ἐνυπάρχει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡ ιδέα, ἡ ὁποία εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεώς της, ἡ ὁποία, ἀποτελοῦσα τὴν ψυχὴν αὐτῆς, παρέχει εἰς ταύτην ζωὴν, ἰσχύν καὶ κινητήριον δύναμιν. Ἡ ιδέα αὕτη ἔγκειται εἰς τὴν ἐπίσημον καὶ αὐθεντικὴν, τρόπον τινά, ἐκπροσώπησιν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ὡς ὀλόγητος δογμάτων καὶ διδασκαλιῶν καὶ εἰς τὴν πραγμάτωσιν τῶν διδασκαλιῶν τούτων ἐπὶ σκοπῷ ἐπιτεύξεως κοινωνικῶν ἀποτελεσμάτων γενικωτάτου χαρακτήρος. Δεύτερον, ἀνευρίσκομεν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ὀργάνωσιν, τὴν διαμόρφωσιν πλαισίων μᾶλλον ἢ ἥττον διαρκῶν, ἐντὸς

1. Βλ. *Cahiers de la Nouvelle Journée*, 1925.

2. *Droit administratif*, 12η ἐκδ. 1933, σ. 40.

3. *La théorie institutionnelle et le régime administratif* ἀνάτυπον ἐκ τῆς «Ἐκκονταετηρίδος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν», σ. 8 ἐξ.

τῶν ὁποίων καὶ διὰ τῶν ὁποίων ὁ θεσμός κινεῖται καὶ λειτουργεῖ. Ἡ ὕπαρξις τῶν πλαισίων τούτων εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν συνεργασίαν καὶ ἐπαφὴν τῶν προσώπων, τὰ ὁποῖα διέπονται παρὰ τοῦ θεσμοῦ τῆς Ἐκκλησίας. Εἰς αὐτὰ περιλαμβάνονται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἡ ἱεραρχικὴ αὐτῆς ὀργάνωσις, πραγματοποιουμένη χάρις εἰς φυσικὰ πρόσωπα, τοὺς λειτουργοὺς τῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ σύνολον τῶν κανόνων, οἱ ὅποιοι διέπουν τὴν ἐν συνεχείᾳ ὑπόστασιν καὶ λειτουργίαν τῆς, ἀδιαφόρως ἂν οὗτοι ἐξεπήγασαν ἐκ τῆς αὐτονομίας τῆς Ἐκκλησίας ἢ προήλθον ἐκ τῆς ἐπαφῆς καὶ συμβιώσεως αὐτῆς μετ' ἄλλους θεσμοὺς καὶ κυρίως τὸν «θεσμὸν τῶν θεσμῶν», τὴν Πολιτείαν. Ἀρκεῖ ὅτι εἶναι κανόνες, οἱ ὅποιοι διέπουν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἡ ὕπαρξις τῶν ὁποίων ἐξασφαλίζει τὴν ζωὴν τῆς καὶ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἰδέας, ἡ ὁποία ζωοποιεῖ καὶ κατευθύνει αὐτήν.

2. Ὡς κοινωνικός θεσμός ἡ Ἐκκλησία συνεργάζεται μετὰ τῆς Πολιτείας. Γράφων πρὸ ἐτῶν, ἐν σχέσει πρὸς τὴν ἐκπροσώπησιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἰδρυθεῖσαν Γερουσίαν, παρετήρουν ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ Πολιτεία οὔτε ἀγνοεῖ τὴν Ἐκκλησίαν, οὔτε ἀντιτίθεται πρὸς αὐτήν, οὔτε χωρίζεται ἀπ' αὐτῆς μετὰ ριζικὰς διαφωνίας· τούναντίον θεωρεῖ τὸ παρ' αὐτῆς συντελούμενον ἔργον ὡς πολυτίμον συμβολὴν εἰς τὴν συντήρησιν καὶ προαγωγὴν τῆς ὅλης κρατικῆς ὀλότητος. Τὰ τῶν σχέσεων αὐτῶν καθορίζονται κυρίως παρὰ τοῦ Συντάγματος, ἄρθρον 2, ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς ἄρθρον 1, καὶ τῶν νόμων¹. Οὕσαι διακεκριμένοι μὲν ἀλλήλων οὐχὶ ὁμως καὶ τελείως κεχωρισμένοι, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία τελοῦσι πρὸς ἀλλήλας εἰς σχέσεις δημοσίου δικαίου, ἐκ τῶν ὁποίων γεννῶνται ὠρισμένα δικαιώματα καὶ καθήκοντα δι' ἐκατέραν². Εἰδικῶς εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀναγνωρίζεται ἡ ἐξουσία ἀσκήσεως δεδομένων καθηκόντων, τὰ ὁποῖα διακρίνονται εἰς ἐσωτερικὰ ἀφορῶντα κυρίως εἰς τὴν διοίκησιν αὐτῆς, καὶ εἰς ἐξωτερικὰ, ἀφορῶντα κυρίως εἰς τὴν λατρείαν καὶ τὴν γενικωτέραν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς τῆς.

Ἐποστηρίζεται, καὶ εἶναι τοῦτο βεβαίως ἀκριβές, ὅτι ἡ κοινωνικὴ ἀποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι κυρίως καὶ οὐσιωδῶς πνευματικῆς φύσεως. Τοῦτο εἶναι ἀληθές ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἐπιδιωκόμενου τελικοῦ σκοποῦ. Ἄλλ' ὁ ἀπώτερος οὗτος σκοπὸς διὰ νὰ ἐπιτευχθῆ ἔχει ἀνάγκην μέσων. Πᾶσα ἀποστολή, καὶ συνεπῶς,

καὶ ἡ καθαρῶς πνευματικὴ δὲν δύναται νὰ ἀχθῆ εἰς πέρας ἄνευ μέσων τιθεμένων εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ βαρυνομένου μετ' αὐτήν, ἄνευ συστηματικῆς διαρκοῦς ὀργανώσεως καὶ τάξεως, ἄνευ, τέλος, προσπαθειῶν, ἀγώνων καὶ θυσιῶν. Ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς, ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία γενικῶς δὲν ἀποστρέφει τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τοῦ κόσμου τούτου· τούναντίον θεωρεῖ αὐτὸν ὡς τὴν φυσικὴν τῆς παλαιστραν καὶ ὡς ἀφετηρίαν, ἀπὸ τῆς ὁποίας θὰ ἐπιδιώξῃ τὴν ἠθικὴν βελτίωσιν τοῦ ἀνθρώπου, ἵνα οὗτος καταστῆ ἄξιος τῆς μακαριότητος τοῦ ὑπερέραν. Διὰ τοῦτο ἡ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἀντιλαμβάνεται ἑαυτὴν ὡς μέγα στρατεύμενον σῶμα, τὸ ὁποῖον ὀφείλει νὰ ἀγωνίζηται ἄνευ διακοπῆς κατὰ τῶν δυναμένων τοῦ κακοῦ, ὑπὸ τὴν μορφήν δὲ ταύτην καὶ διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐνεργοῦσα ἀναδεικνύεται ἀξία τῆς ὑψηλῆς ἀποστολῆς αὐτῆς ὡς βασικοῦ κοινωνικοῦ θεσμοῦ, ὅτε καὶ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς πραγματικὴ «ζῶσα». Θὰ ἦτο παραγνώρισις τῆς ἀληθείας πᾶς περὶ τοῦ ἀντιθέτου ἰσχυρισμός. Ὁλόκληρος ἡ ἐξέλιξις τοῦ θεσμοῦ τούτου συνηγορεῖ ὑπὲρ τῆς τοιαύτης ἀπόψεως. Οὕτω δὲ αἱ περιστάσεις τῶν σημερινῶν καιρῶν δὲν-δικαιολογοῦσιν οἰανδήποτε παραγνώρισιν τῆς ἀληθοῦς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ἔστω καὶ παρέκκλισιν ἀπ' αὐτῆς, οὐ μόνον ἀλλαχοῦ, ἀλλὰ καὶ ἰδιαιτέρως παρ' ἡμῖν. Ἀνέκαθεν αἱ πανταχοῦ Χριστιανικαὶ Ἐκκλησίαι διεκρίθησαν καὶ διέλαμψαν ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτῶν διὰ τὴν ἐκτεταμένην καὶ παντοίαν, σχετικὴν πάντοτε πρὸς τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν, κοινωνικὴν τῶν δραστηριοτήτων. Τοιαύτη κοινωνικὴ δράσις ἀνεπτύχθη παρὰ τῆς Ἀνατολικῆς εἰδικῶς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῆς γενέσεως αὐτῆς σχεδὸν ἀδιαλείπτως μέχρι τῆς ὑποδουλώσεως τῶν Ἑλλήνων καὶ ἄλλων ὀρθοδόξων λαῶν εἰς λαὸν βάρβαρον καὶ ἄπιστον, τοὺς Ὀθωμανοὺς. Ἐνώπιον τῆς οὕτω δημιουργηθείσης καταστάσεως ἡ Ἐκκλησία ἦτο ἐκείνη, ἣτις ἀνέλαβε νὰ προστατεύσῃ, καλύψῃ, διασώσῃ καὶ φωτίσῃ ὄχι μόνον τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἄλλους δουλωθέντας χριστιανοὺς τῆς Ἑγγύς-Ἀνατολῆς καθ' ὅλην τὴν ζοφερὰν καὶ μακρὰν νύκτα τῆς δουλείας. Ἡ ἰδία ἦτο ἐκείνη, ἡ ὁποία, ἀφοῦ παρεσκεύασε τὴν ἐθνικὴν πνευματικὴν ἀναγέννησιν τῶν λαῶν τούτων, μετέσχε κατόπιν ἐνεργῶς, καὶ διὰ τῶν ὄπλων ἀκόμη, εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν κατὰ τοῦ κατακτητοῦ.

Οἱ ἐθνικοῦ περιεχομένου ἀγῶνες οὗτοι τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας ἤχησαν εἰς εὐτυχῆς πέρας ἤδη ἀπὸ μακροῦ. Οἱ χριστιανικοὶ λαοί, τοὺς ὁποίους αὐτὴ ἀνέλαβε νὰ διασώσῃ, ἀπολαύουσι σήμερον μιᾶς καλῶς καὶ τιμῶς κτηθείσης ἐλευθερίας. Μέσα εἰς ἐλεύθερα πλαίσια καιρὸς εἶναι πλέον οἱ παλαιοὶ αἰωνόβιοι ἡμῶν θεσμοὶ νὰ δειχθοῦν καὶ πάλιν μετ' ὅλην τὴν προτέραν τῶν δραστηριότητα καὶ εὐρύτητα δρά-

1. Le Problème de la Chambre Haute κλπ. Paris 1929 σ. 153 ἐξ. 165 ἐξ.

2. Βλ. Περί τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας Ν. Ν. Σαριπόλου, Συνταγματικὸν Δίκαιον, Τ. III ἐκδ. δ' σ. 296 ἐξ. πρβ. καὶ D. Petrakakos, Zur rechtlichen Stellung der hellenischen Kirche, [Abdruck aus der Festschrift für Emil Friedberg, 1908].

6. Ν. Ν. Σαριπόλου, ἐνθ' ἄν. τ. III ἐκδ. δ' σ. 300, 309.

σεως. Καί ἡ Ἐκκλησία, ἐν συνεπείᾳ, δὲν δύναται νὰ ἐπαναπαύηται ἀπλῶς εἰς παλαιὰς καὶ προσφάτους δάφνας, ἀλλ' ὀφείλει νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχαίαν καὶ γνώριμον αὐτῆς θέσιν ὡς μαχητοῦ καὶ ἀγωνιστοῦ εἰς τοὺς μεγάλους κοινωνικοὺς ἀγῶνας, ἀπὸ τοῦ λαμπροῦ στίβου τῶν ὁποίων ἀπεμάκρυναν αὐτὴν προσκαίρως αἱ πολιτικαὶ περιπέτειαι τῶν ὀρθοδόξων τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς καὶ ἡ ὑπὲρ τῆς διασώσεως αὐτῶν μέριμνα. Ἄλλ' ἐνέχει πράγματι σήμερον ἡ Ἐκκλησία τὸ ζῶπυρον μιᾶς ἀναλόγου πρὸς τὴν σημασίαν αὐτῆς κοινωνικῆς δράσεως καὶ ἀκτινοβολίας; Καὶ δύναται εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν νὰ ἀναδειχθῇ αὕτη καὶ πάλιν ὁ βασικὸς διὰ τὴν ἑλληνικὴν κοινωνίαν θεσμός, ἡ ὑπαρξίς καὶ λειτουργία τοῦ ὁποίου ὄχι μόνον ἀναχρονιστικαὶ νὰ μὴ φαίνονται, ἀλλὰ καὶ τούναντίον νὰ ἀποτελέσωσι βάθρον διὰ μίαν τάχειαν καὶ ἀσφαλῆ κοινωνικὴν ἀνόρθωσιν; Εἰς τὰ ἐρωτήματα ταῦτα, μὲ τὰ ὁποῖα θέτομεν, τρόπον τινά, τὸν δάκτυλον ἐπὶ τὸν τύπον τῶν ἡλῶν, ἀπαντῶμεν ἀδιστακτῶς ναί.

3. Εἰδικῶς ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἐρώτημα, ἡ ἔννοια τῆς Ἐκκλησίας ὡς θεσμοῦ δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ παρ' ἡμῖν ὡς ὑπερπερασθεῖσα ὑπὸ τῆς ἐξελίξεως. Τὸ νέον Ἑλληνικὸν Ἔθνος εἶναι τόσο στενῶς συνδεδεμένον μὲ αὐτὴν, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν ἐξαιρέσιν ἐν μέσῳ αὐτοῦ οἱ θεωροῦντες ὡς δυνατὴν ἢ καὶ ἀναγκαίαν τὴν ἔλλειψιν τῆς. Εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν καὶ αὕτη ἡ κομμουνιστικὴ Ρωσσία δεικνύει ἐμπράκτως ὅτι ὁ θεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας δύναται ἄριστα νὰ συμβιβασθῇ καὶ πρὸς τὰ μᾶλλον ἀριστερὰ ἰδανικά, δὲν βλέπει τις διατί παρ' ἡμῖν δὲν θὰ ἠδύνατο ὁ θεσμὸς οὗτος νὰ διατηρηθῇ μὲ ὄλην τὴν κοινωνικὴν του πληρότητα. Ἄλλωστε καὶ τὴν δυναμικότητα ταύτην κέρηται ἡ Ἐκκλησία καὶ ἀφ' ἑαυτῆς ὡς καθαρά πνευματικὴ δύναμις καὶ ὑπόστασις. Διὰ νὰ πεισθῶμεν περὶ τούτου, εἶναι ἀρκετὸν νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψει τὴν δύναμιν ἀντοχῆς, ἡ ὁποία ἐπεδείχθη παρὰ τοῦ θεσμοῦ τούτου εἰς τὰ κράτη, ὅπου ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀπελάμβανε καμμιάς εὐνοίας, τούναντίον (ὅπως εἰς τὴν Σουλτανικὴν Τουρκίαν καὶ ἄλλας μὴ χριστιανικὰς χώρας) ἢ ὅπου περιελθοῦσα εἰς σύγκρουσιν πρὸς τὴν Πολιτείαν καὶ χωρισθεῖσα τελείως ἀπ' αὐτῆς (ὅπως εἰς τὴν Γαλλίαν μετὰ τὸν νόμον τοῦ 1905 περὶ χωρισμοῦ τῶν Ἐκκλησιῶν ἀπὸ τοῦ Κράτους), ἔχει ἐγκαταλειφθῇ, μόνῃ καὶ ἀβοήθητος εἰς τὰς ἰδίας αὐτῆς δυνάμεις. Ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ κράτη, ὅπου (ὡς εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ρωσσίαν ἀπὸ τοῦ 1917 μέχρι τοῦ 1944) ἡ Ἐκκλησία ἐκηρύχθη εἰς ἀπηνή διωγμὸν, τὸ γεγονός τοῦτο δὲν ἴσχυσεν ὥστε ὁ αἰωνόβιος αὐτὸς θεσμὸς νὰ καμφθῇ καὶ νὰ ἀποβάλλῃ τὸν βαθέως κοινωνικὸν αὐτοῦ χαρακτήρα.

[Ἐπεταὶ τὸ τέλος]

ΜΙΧΑΗΛ ΔΕΝΔΙΑΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΕΛΛΗΝΙΣΤΑΙ ΚΑΙ ΦΙΛΕΛΛΗΝΕΣ ΕΝ ΜΕΓΑΛΛΗ, ΒΡΕΤΤΑΝΙΑ,

[Ἀνταπόκρισις ἐξ Ἀγγλίας]

Οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ θυσίαι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ εὖρον πάντοτε ἀπήχησιν εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, πολὺ περισσότερον ἴσως ἀπὸ κάθε ἄλλην εὐρωπαϊκὴν χώραν. Ἡ ἀπήχησις δὲ αὕτη ὑπῆρξε περισσότερον ἐκδηλος μεταξὺ τῶν μαζῶν, μεταξὺ δηλ. ὄλων ἐκείνων, τοὺς ὁποίους οὐδέποτε οἱ Ἕλληνες ἐσκέφθησαν νὰ περιλάβουν εἰς τὰς τάξεις τῶν πιστῶν ὑποστηρικτῶν καὶ φίλων τῆς Ἑλλάδος.

Οὐδέποτε ὅμως ἡ συμπάθεια ἢ ἡ ἐκτίμησις τοῦ ἀπλοῦ ἀνθρώπου τῆς χώρας αὐτῆς—τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸν δρόμον, κατὰ τὴν ἐκφραστικὴν ἀγγλικὴν φράσιν—ἐφθασεν εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἐφθασε διαρκούντος τοῦ πολέμου, ὁ ὁποῖος ἤρρισε μὲ τὴν ἀξιοθαύμαστον ἀντίστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ἐνώπιον δύο ἀδυσωπῆτων εἰσβολῶν.

Εἰς ἐκ τῶν λόγων, κατὰ τὴν γνώμην μου, εἶναι ὅτι εἰς τὰ σχολεῖα καὶ τῆς στοιχειώδους ἀκόμη ἐκπαίδευσεως τῆς χώρας αὐτῆς διδάσκεται τόσο ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ μυθολογία, ὅσον καὶ τμήματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἱστορίας, καὶ οὕτω πάντες σχεδὸν γνωρίζουν τὸ ὄνομα τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλλήνου.

Οὐδεὶς ὅμως δύναται νὰ διαψεύσῃ ὅτι ἡ μοναδικὴ τάξις εἰς τὴν χώραν αὐτὴν, ἢ ὁποῖα ὑπῆρξεν εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις—τὰς εὐτυχεῖς καὶ τὰς δυστυχεῖς—τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἀρωγός, εἶναι ἡ τάξις τοῦ Κλήρου. Μὲ τὴν ἐξαιρέσιν τοῦ Ρωμαιοκαθολικοῦ Κλήρου, ὅστις ἀποφεύγει κατὰ κανόνα νὰ ενδιαφέρεται διὰ χεμαζόμενα ἔθνη ἢ Ἐκκλησίας μὴ ἀνηκούσας εἰς τὸν Καθολικισμόν, ὅλοι αἱ ἄλλαι Ἐκκλησίαι καὶ οἱ θρησκευτικοὶ ὀργανισμοὶ τῆς χώρας αὐτῆς, ἀπὸ τοῦ ὑψηλοτέρου τύπου τῶν Ἀγγλοκαθολικῶν μέχρι τῶν ἐλευθέρων Ἐκκλησιῶν, τοῦ Στρατοῦ τῆς Σωτηρίας καὶ τῶν Κονακέρων, ἔδειξαν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐμπράκτως ἐβοήθησαν καὶ βοηθοῦν κάθε τι σχετιζόμενον μὲ τὴν Ἑλλάδα· μὲ τὴν εὐγνωμοσύνην δὲ πού ὀφείλομεν πρὸς αὐτοὺς ὀφείλομεν νὰ αἰσθανώμεθα καὶ ὑπερηφάνειαν διὰ τὸ ὄνομα τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους μας.

Κατ' ἀρχὴν, οὐδεὶς κληρικὸς ἢ θρησκευτὴν Βρετανὸς θὰ σᾶς εἶπῃ ὅτι δὲν εἶναι φιλορθόδοξος. Ἡ τελεία διάστασις ἀπὸ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τῆς ὁποίας ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πρὸ τόσοῦν αἰῶνων ἔχει διακόψει τὰς σχέσεις, φέρει τὸν κλῆρον καὶ τὸν λαὸν τῆς Μ. Βρετανίας ἐγγύτερον εἰς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν συμπάθειάν του πρὸς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν παρ' ὅσον πράγματι εὐρίσκεται ἀπὸ δογματικῆς καὶ μυστηριακῆς ἀπόψεως. Καὶ αὐταὶ αἱ στεναὶ φιλικαὶ σχέσεις ἔχουν δημιουργήσει πολλάκις τὴν ἀντίληψιν, μεταξὺ τῶν πιστῶν ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν, ὅτι ἡ ἔνωσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν ἐπίκειται.

Ἀλλὰ, ὅταν κανεὶς θίγῃ τοιαῦτα ζητήματα, δὲν δύ-

ναται παρὰ νὰ ἐνθυμηῖται πόσον σπουδαῖον ρόλον ἔχει παίζει κατὰ καιροὺς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν σχέσεων αὐτῶν ἢ προσωπικῆ ἐπαφῆ τοῦ ἑλληνορθοδόξου κλήρου εἰς τὴν χώραν αὐτήν. Ἰδιαιτέρως δὲ δὲν δύναται παρὰ νὰ ἐνθυμηθῇ τὸ σπουδαῖον ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐπὶ τέταρτον αἰῶνος ἐπετέλεσεν εἰς τὴν χώραν αὐτήν ὁ ἀκάματος Μητροπολίτης Θυατείρων Γερμανὸς μὲ ὄλους τοὺς συνεργάτας καὶ βοηθοὺς του.

Διότι ἡ σημερινὴ φιλία, ἡ ὁποία πηγάζει ἀπὸ τὴν ἀμοιβαίαν κατανόησιν, δὲν εἶναι καθόλου τυχαία. Ἐργειάσθη ἐργασία εἰλικρινῆς καὶ ζῆλος καὶ ὑγιῆς πατριωτισμὸς, χωρὶς προσωπικοὺς ὑπολογισμοὺς ἢ παρακαίρους ἐξάψεις, διὰ νὰ καταστῇ ἡ φιλία αὐτὴ παγία. Οὐδέποτε δὲ πρέπει νὰ λησμονώμεν, ὅτι εἰς τὸ παρελθὸν τουλάχιστον, οἱ Βρεττανοὶ ὁμιλοῦντες περὶ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἠννύουν τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκκλησίαν. Καὶ δὲν ἐγένετο κανεὶς ἀντιληπτὸς ὅταν ὠμίλει περὶ Ὁρθοδοξίας, ἂν δὲν προσέθετε τὴν λέξιν «Ἑλληνική». Καὶ οἱ Ρῶσοι δέ, καὶ οἱ Ρωμοῦνοι καὶ οἱ Σέρβοι, ἦσαν—κατὰ τοὺς Βρεττανοὺς—μέλη τῆς Ἑλληνορθοδόξου Ἐκκλησίας.

Οἱ μοναδικοί, λοιπόν, καὶ εἰλικρινέστεροι Ἕλληνιστὰὶ καὶ φιλέλληνες σήμερον ἐν Μ. Βρετανίᾳ εἶναι οἱ κληρικοὶ μετὰ τῶν θρησκευόντων.

Κατὰ τὸ διάστημα τῶν 4 ἔτων τῆς δουλείας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ ὁ κληρὸς καὶ οἱ θρησκευόντες αὐτοὶ εἶχον ἐπιδείξει ἐξαιρετικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὰς τύχας τοῦ ἔθνους μας. Ὁργάνωσαν ὁμιλίαν καὶ διαλέξεις καὶ διαδηλώσεις, συνεισέφερον ποσὸν εἰς χροῖμα ὅσον καὶ εἰς εἶδη διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλλάδος, ἐξήκνησαν πίεσιν ἐπὶ τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκίνησαν πάντα λίθον ὅπως ἐπιτραπῇ ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα ἡ ἀποστολὴ τροφίμων ἐναντίον τῶν διατάξεων τοῦ ἀποκλεισμοῦ καὶ ἔκαμαν τὸ κάθε τι ὅπως κρατήσουν ζωηρὸν τὸ αἶσθημα τῆς ὀφειλῆς ποῦ ἔχει ἡ χώρα αὐτή, ὅπως καὶ ὅλος ὁ ἄλλος κόσμος, πρὸς τὴν αἰωνίαν Ἑλλάδα. Δὲν πρέπει δὲ νὰ νομισθῇ ὅτι ἡ ἐκδήλωσις τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν ἀπετέλει κυβερνητικὴν ἢ ἐκκλησιαστικὴν πολιτικὴν, τὴν ὁποίαν ὁ κατώτερος κληρὸς ἠκολούθησε πιστῶς. Τοῦναντίον εἰς τὰς περισσότεράς περιπτώσεις ἦσαν οἱ κατώτεροι κληρικοὶ καὶ οἱ λοιποὶ θρησκευόντες, οἱ ὁποῖοι ἐκινήθησαν περισσότερον. Οὐδέποτε αἴφνης ὁ Καθεδρικός Ναὸς τοῦ Ἁγίου Παύλου εἶδε τοιαύτην κοσμοσυρροὴν κατὰ ἐργάσιμον ἡμέραν, ὅσην εἶδε κατὰ τὰς δύο τελετὰς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ὅπου ὁ ἑλληνικὸς κληρὸς εἰς μίαν, τὴν πρώτην, ἐδεήθη διὰ τὴν κατάπαισιν τῶν δεινῶν τοῦ πολέμου, καὶ εἰς τὴν δευτέραν ἀνέπεμψε δοξολογίαν ἐπὶ τῇ ἀπελευθερώσει τῆς χώρας ἀπὸ τὴν τετραετῇ δουλείαν. Καὶ τολμῶ νὰ εἶπω, ὅτι εἰς οὐδεμίαν ἄλλην περίπτωσιν ὠμίλησεν ἀπὸ τοῦ ἀμβωνος μὲ τόσην ἐμφανῆ συγκινήσιν ὅ τότε Ἐπίσκοπος Λονδίνου καὶ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Καντουαρίας Δο Φίσιερ, ὅσον κατὰ τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις. Καὶ εἰς σπανίας περιπτώσεις ἠδύνατο κανεὶς ν' ἀτενίσῃ πρὸς τόσον συγκεκμημένον ἐκκλησιαστικόν, ὅσον ὅταν, πρωτοβουλία τοῦ Προέσταμένου τοῦ Ναοῦ τοῦ Οὐεστμίνστερ, ἐγένετο παράκλησις πρὸς κατάπαισιν τῶν δεινῶν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους

ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸν κληρὸν, ὅτε καὶ διὰ πρώτην φοράν, σημαία ξένου κράτους—ἡ ἑλληνικὴ—κατετέθη εἰς ἔνδειξιν τιμῆς ἐπὶ τῆς Ἁγίας Τραπεζῆς τοῦ Οὐεστμίνστερ. Ἡ ὀλιγοήμερος παρουσία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀντιβασιλέως κ. Δαμασκηνοῦ ἐν Μ. Βρετανίᾳ καὶ ἡ συμμετοχὴ του εἰς θρησκευτικὰς τελετὰς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀγγλίας, τόσον ἐν Καντουαρία, ὅσον καὶ ἐν Ὑόρκη, μολονότι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχει εἰσέτι ἀναγνωρίσει τὸ κῆρος τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, ὅπως καὶ τὸ ζωηρὸν ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἐπεδείχθη ἐκ μέρους ὄλων τῶν Ἐκκλησιῶν—πλὴν τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς—μὲ τὴν εἰσφορὰν 20 χιλ. λιρῶν διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας, εἶναι δείγματα τῆς εἰλικρινοῦς φιλίας, τὴν ὁποίαν τρέφουν ὁ κληρὸς καὶ οἱ θρησκευόντες Βρεττανοὶ πρὸς τὴν Ἑλλάδα.

Ἐλέχθη πολλάκις, ὅτι ἡ ἔνωσις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν, Ὁρθοδόξου καὶ Ἀγγλικανικῆς, δὲν δύναται κατ' οὐδένα τρόπον νὰ προέλθῃ ἐκ τῶν ἄνω. Οὔτε εἶναι δυνατόν ἡ ἔνωσις αὐτὴ νὰ καταστῇ ἐνεργὸς μὲ ἀμοιβαίας δογματικὰς ἢ ἄλλας ὑποχωρήσεις, ἢ μὲ λήψεις ἀποφάσεων καὶ ὑπογραφῶν πρωτοκόλλων ὀρισμένων ἀντιπροσώπων τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Θὰ ἐπιτευχθῇ μᾶλλον μὲ τὴν ἀμοιβαίαν κατανόησιν τοῦ χαρακτήρος, τῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἀναγκῶν τῶν διαφόρων λαῶν ποὺ ἀποτελοῦν τὰς Ἐκκλησίας αὐτάς, ἢ δὲ λήψεις τῶν ἀποφάσεων καὶ ἡ ὑπογραφή τῶν πρωτοκόλλων θὰ ἔλθῃ ὡς ἐπισφράγισμα καὶ ἐπιστέγασμα τούτου. Καὶ εἶναι πολὺ ἐνθαρρυντικὸν ὅτι εἰς τὴν χώραν αὐτήν ἡ ἀποψις αὐτὴ ἤρχισε νὰ γίνεται κατανοητὴ ἐπαρκῶς, πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν νέων ἀγγλικανῶν κληρικῶν ἤρχισαν νὰ ἐνεργοῦν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν αὐτήν.

Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἐτῶν οἱ Ἕλληνιστὰὶ τῆς χώρας αὐτῆς ἠσθάνοντο ὑπερηφάνειαν διὰ τὴν ἑλληνομάθειάν των, τὴν ὁποίαν ἐπεδείκνυον ἐν πάσῃ δεδομένῃ στιγμή, εὐρίσκοντο ὁμως ὑπὸ τὴν ψευδῇ ἐντύπωσιν ὅτι ἡ Κλασσικὴ Ἑλλάς, μὲ τὸ σπουδαῖον γλωσσικὸν ὄργανόν της, ἔχει σβύσει διαπαντὸς καὶ ὅτι ἡ γλῶσσα, ἡ ὁποία ὀνομάζεται σήμερον νεοελληνικὴ, δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ μία παραποίησις τῆς κλασσικῆς γλώσσης, χωρὶς καμμίαν ἐκφραστικότητα, δύναμιν καὶ πλοῦτον.

Οἱ φιλέλληνες ἐπίσης, ὅσοι δηλ. κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα ἐπίστευσαν ὅτι ἐμελλε ν' ἀναγεννηθῇ μία Νέα Κλασσικὴ Ἑλλάς διὰ ν' ἀναπτύξῃ καὶ τρίτον πολιτισμὸν, εἶχον ἀπογοητευθῇ ἀπὸ τὴν πτωχὴν πνευματικὴν παραγωγὴν τῶν νεοελλήνων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσα, μὲ τὴν διάφορον ἀπὸ τῆς Ἑρασματικῆς προφορᾶς της, καθίστα ἀκόμη πτωχοτέρα. Ἀπὸ τοῦ πρώτου ὁμως Ἐδωπαϊκοῦ Πολέμου καὶ ἐντεῦθεν, ὅτε οἱ Ἕλληνες ἀπέδειξαν περιτράνωσ ὅτι καμμία ἀπὸ τὰς πνευματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀρετὰς τῶν προγόνων των τοῖς ἀπολείπει, αἱ γγῶμαι τῶν ἑλληνιστῶν, ὅσον καὶ τῶν φιλελλήνων, ἔχουν ἀλλάξει οὐδὲν.

Ἐδοῦν διὰ τὴν νεοελληνικὴν γλῶσσαν ἔχουν ἰδρυθῇ εἰς τὰ διάφορα Πανεπιστήμια, φιλελληνικοὶ σύλλογοι καὶ σωματεῖα ἔχουν συμπηχθῇ, καὶ ἐν γέ-

νει ἤρχισε νὰ γίνεται κοινὴ ἀντίληψις τὸ ὅτι ὄχι μόνον διαδοχικῶς οἱ νεοἕλληνες εἶναι οἱ γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀλλ' ὅτι συγχρόνως εἶναι καὶ οἱ μοναδικοὶ φορεῖς τῆς μεγάλης κληρονομίας ἐκείνων. Εἶναι δὲ βέβαιον, ὅτι οἱ νέοι αὐτοὶ ἑλληνιστὰι καὶ φιλέλληνες, τῶν ὁποίων ἡ ζύμη εὐρίσκειται εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Κλήρου τῆς Μ. Βρετανίας, θὰ συνεχίσουν τὴν εὐεργετικὴν τῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ θὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῶν ἐρειπίων, τὰ ὁποῖα ἔχει συσσωρεύσει ὁ καταστρεπτικὸς παγκόσμιος πόλεμος εἰς αὐτήν.

Ἐν Λονδίῳ

ΙΕΡΟΘΕΟΣ ΚΥΚΚΩΤΗΣ

Διάκονος τοῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ
τῆς Ἁγίας Σοφίας.

ΕΠΙ Τῆς ΕΟΡΤῆς ΤῶΝ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

Χαιρετισμὸς τοῦ Γενικοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τμήματος Ἀνοικοδομήσεως τοῦ Οἴκουμεν. Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

Πρὸς τοὺς φίλους καὶ συνεργάτας ἡμῶν.

Ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῆς ἐορτῆς τῶν Χριστουγέννων αἱ σκέψεις τῶν ἐν Γενεῦῃ ἐργατῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν στρέφονται πρὸς τὸν διαρκῶς εὐρυνόμενον κύκλον τῆς οἴκουμενικῆς οἰκογενείας. Συνεργαζόμεθα μεθ' ἡμῶν ποικιλοτρόπως διὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς, διὰ τὰ στρατόπεδα τῶν ἀιχμαλώτων τοῦ πολέμου, μεταξὺ τῶν προσφύγων, διὰ τὴν νεολαίαν, εἰς ἐπιστημονικὴν ἐργασίαν δι' οἰκονομικῆς ἀλληλοβοηθείας, διὰ τοῦ ἐντύπου λόγου, εἰς τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Εἰς ἀναριθμήτους εὐκαιρίας ὁ Θεὸς ἐπλούτισε τὰς μετὰ δισταγμοῦ γενομένας ἐπαφὰς μετ' ἀλλήλων διὰ νέων καὶ ἀνωτέρων μέσων πνευματικῆς ἐπικοινωνίας, ἧτις κατέστησεν ἐφικτὴν τὴν ἀνταλλαγὴν μεταξὺ μας δῶρων μεγάλης πνευματικῆς ἀξίας.

Μολοντί ἐκφράζομεν τὴν μεγάλην μας εὐγνωμοσύνην δι' αὐτὸν τὸν πολῦτιμον θησαυρὸν τῆς κοινῆς πίστεως, ἐν τούτοις ἡ παρούσα κατάστασις τοῦ κόσμου μᾶς θλίβει. Ἡ καταστροφή φαίνεται ἐπικρατοῦσα τῶν προσπαθειῶν μας πρὸς ἀνοικοδόμησιν. Ἡ ἐλπίς ἡμῶν περὶ εἰρήνης ἐκλείπει, πολλοὶ δὲ διερωτῶνται διατὶ ἐπιχειροῦμεν νὰ νικήσωμεν τὴν ἀδικίαν ἐφ' ὅσον ἐκᾶστη νίκη φέρει ἐν ἑαυτῇ τὰ σπέρματα νέας ἀδικίας, διατὶ νὰ ἀγωνιζώμεθα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἐφ' ὅσον ἐλευθερία διὰ τοὺς μὲν σημαίνει ὑποδούλωσιν ἄλλων. Οὕτως οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ αἰσθανθοῦν τὴν ἐσωτερικὴν εἰρήνην κατὰ τοὺς λόγους τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου «καὶ ὁδὸν εἰρήνης οὐκ οἶδασιν».

Τὰ Χριστούγεννα ἔρχονται πάλιν ἵνα ὑπενθυμίσουν εἰς τὴν ἄβουλον διάθεσιν τῶν καρδιῶν ἡμῶν, ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέστειλε τὸν Υἱὸν Αὐτοῦ, «ἵνα ὁδηγήσῃ τοὺς πόδας ἡμῶν εἰς ὁδὸν εἰρή-

νης». Τοῦτο εἶναι ἡ μεγάλη ἀληθῶς θεῖα συνθήκη εἰρήνης, ἄνευ τῆς ὁποίας κάθε ἀνθρωπίνης ἐπινοήσεως εἰρήνης εἶναι ἐπισηφαλῆς καὶ τελικῶς ἀνωφελῆς. Μόνον διὰ τοῦ νέου Παιδίου τῶν Χριστουγέννων δυνάμεθα νὰ εἴμεθα ἀληθῶς εἰρηνοποιοί. Εἰρηνοποιοί, οἱ ὁποῖοι ἀντιτίθενται κατὰ πάσης ἀδικίας, εἰρηνοποιοί, οἱ ὁποῖοι θραύουν τὴν ἀδιάκοπον ἄλυσιν τῆς ἀμαρτίας, τῆς ἐνοχῆς καὶ ἐκδικήσεως, εἰρηνοποιοί, οἱ ὁποῖοι δὲν θὰ ὑποστηρίξωσι τὴν δῆθεν «εἰρήνην», ἡ ὁποία ἀφίνει ἄνευ ἐλπίδος τοὺς ἡττηθέντας. Εἰρηνοποιοί τῆς νέας ἐν Χριστῷ τάξεως.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν Χριστουγέννων ἡ Παγκόσμιος Ἐκκλησία διακηρύττει τὴν πίστιν, ὅτι ὑπάρχει αἰωνία ἐλπίς διὰ πάντας ἡμᾶς ἐν τῇ γεννήσει Ἐκείνου, ὁ ὁποῖος εἶναι «Ἄρχων τῆς εἰρήνης». Ἡ νίκη Αὐτοῦ εἶναι ἡ μόνη βεβαία νίκη εἰς τὸν αἰῶνα. Εἰς τὴν ἀτομικὴν ἡμῶν ζωὴν, τὴν χριστιανικὴν μας δρᾶσιν καὶ ὡς πολῖται πολλῶν Ἐθνῶν, ἐν τῇ Ἐκκλησιαστικῇ κοινῶνιᾳ διαδηλοῦμεν αὐτὴν τὴν χαροποιὸν διαβεβαίωσιν εἰς πάντας τοὺς ἐστερημένους ἐλπίδος, εἰς ὄλους τοὺς ἀπολέσαντας τὸ θάρρος αὐτῶν, εἰς τὸν πλήρη ἀβεβαιότητος καὶ φόβου κόσμον. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὸν μοναδικὸν ἀστέρα, ὅστις φαίνει ἐν τῷ μέσῳ τῆς σκοτεινῆς μας νυκτός, ἀποκαλύπτων εἰς τοὺς ποιμένας καὶ τοὺς μάγους ὅτι «Παιδίον ἐγεννήθη ἡμῖν, Υἱὸς καὶ ἐδόθη ἡμῖν».

ΕΚ ΤΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΤΟΥ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΥ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ»

Περὶ Ἱερολογίας τοῦ γάμου.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Λαρίσης κ. Δωρόθεος ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ «Ἀρχεῖῳ Ἐκκλησιαστικοῦ καὶ Κανονικοῦ Δικαίου» (τεύχ. 1—3, σελ. 24, 1947), ὡραίαν μελέτην ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ παράνομος γάμος καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς πνευματικῆς ἀκυρώσεως αὐτοῦ», ἧτις συνεχίζεται, Ἐν ταύτῃ σὺν ἄλλοις προκειμένου περὶ Ἱερολογίας τοῦ Γάμου ἀναγράφει: «ὁ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου συνιστάμενος γάμος ἄνευ Ἱερολογίας ἐτηρήθη καὶ μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν καὶ ἐπικράτησιν τοῦ χριστιανισμοῦ...μέχρις ὅτου ἐν ἔτει 983 ἡ Νεαρά Λέοντος τοῦ Σοφοῦ καθώρισε ρητῶς τὴν Ἱερολογίαν». Συμφωνεῖ δηλ. καὶ μὲ πολλοὺς ἄλλους ὁ Σεβ. Λαρίσης ὅτι ἡ Ἱερολογία εἰς τοὺς γάμους ἐπεβλήθη εἰς τὸ τέλος τοῦ 10ου αἰῶνος. Συνεπῶς ὁ γάμος μέχρι τέλους τοῦ 10ου μ. Χ. αἰῶνος δὲν ἦτο μυστήριον, ἐφ' ὅσον εἰς τὸν καταρτισμὸν τούτου ἦτο ξένη ἡ Ἐκκλησία. Ὁ μακαρίτης Ἱερομόναχος Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεοκλήτος Φαρμακίδης εἶχε τὴν γνώμην ὅτι ἡ Ἱερολογία τοῦ γάμου καθωρίσθη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 13ου αἰῶνος (Συνοδ. Τόμ. 553). Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι ἀληθές, καὶ σήμερον ἡ γνώμη αὕτη ἀποκρούεται ὑπὸ τῶν κανονολόγων (Zhishman σελ. 124) καὶ εἶναι δεκτὸν ὅτι ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰῶνος ἀναφαίνεται ἡ Ἱερολογία ἐν τῷ γάμῳ ὅπως ρητῶς ἀναφέ-

ρει ὁ ἱερός Ἰγνάτιος γράφων πρὸς Πολύκαρπον (κ.Ε.): «μετὰ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τὴν ἔνωσιν ποιείσθαι, ἵνα ὁ γάμος ἢ κατὰ Κύριον καὶ οὐ κατ' ἐπιθυμίαν». Καὶ ὁ Τερτυλλιανὸς ὁμιλεῖ περὶ μοιχείας διὰ τοῦς μὴ ἱερολογηθέντας γάμους (De Pudic. c. 4), ὥρισε δὲ ἱερολογίαν ἐν τῷ γάμῳ καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ Ἀναστάσιος (491). Περὶ ἱεράς τελετῆς δὲ ἐν τῷ γάμῳ ὁμιλοῦσιν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ πατέρες Γρηγόριος ὁ Θεολόγος (Ἐπιστ. 171), ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος (Λόγ. θ' Τιμ.) καὶ Τιμόθεος ὁ Ἀλεξανδρείας (Ἀποκρ. Ἐρωτ. ια'). Συνεπὼς εἶναι σφαλερὰ ἡ γνώμη ὅτι μέχρι τέλους τοῦ 10ου αἰῶνος ἡ Ἐκκλησία δὲν μετείχε τοῦ γάμου καὶ ὅτι πρῶτος ὁ Αὐτοκράτωρ Λέων ὁ Σοφὸς διὰ τῆς 89 Νεαρᾶς ἐπέβαλε τὴν ἱερολογίαν. Δὲν ὑπῆρχε βεβαίως πολιτικὸς νόμος καθορίζων τὴν ἱερολογίαν, καὶ τοῦτο βεβαίως ἐννοεῖ ὁ Ἅγιος Λαρίσης χωρὶς νὰ τὸ διευκρινίῃ, ἀλλ' αὕτη καὶ ἄνευ τοῦ νόμου ἐνυπῆρχεν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν χριστιανῶν ἀπὸ τοῦ πρώτου αἰῶνος τοῦ Χριστιανισμοῦ, ὁ δὲ ἄνευ ἱερολογίας γάμος, ἔγκυρος μὲν πολιτικῶς, ἔθεωρεῖτο ὡς μοιχεία.

Λέγουσί τινες ὅτι κανονικῶς ὁ Ἱερεὺς δυνάμει τῆς χειροτονίας του δύναται νὰ τελῇ ὅλα τὰ μυστήρια μὴ ἔχων ἀνάγκην εἰδικῆς ἀδείας πλὴν τοῦ μυστηρίου τῆς Ἱερωσύνης, συνεπὼς καὶ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου. Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ὅμως τοῦ Ἱεροῦ Ἰγνατίου δηλοῦται ὅτι τοῦτο δὲν εἶναι ἀληθές. Ἡ ἐπιστολὴ λέγει ρητῶς: «μετὰ γνώμης τοῦ Ἐπισκόπου (καὶ οὐχὶ τοῦ Ἱερέως) τὴν ἔνωσιν ποιείσθαι». Συνεπὼς προκειμένου περὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καὶ τοῦ τῆς ἐξομολογήσεως ὁ Ἱερεὺς ἔχει ἀνάγκην *εἰδικῆς* τοῦ Ἐπισκόπου ἀδείας ἵνα εἶναι Διάκονος ἀμφοτέρων.

Ἐν Καρδίτῃ † Ὁ Θεσσαλιώτιδος ΙΕΖΕΚΙΗΛ

ΑΠΟΦΘΕΓΜΑΤΑ

Οὐκ ἔστιν οὔτε ἐξ ἀρετῆς, οὔτε ἀπὸ κακίας προγόνων εἶναι σπουδαῖον, ἢ φαῦλον, ἢ ἀσημον, ἢ λαμπρόν· ἀλλ' εἴ χρὴ τι καὶ παράδοξον εἰπεῖν, ἐκείνος ἐκλάμπει μαιζόνως, ὁ μὴ τῶν σπουδαίων προγόνων ὢν, γινόμενος δὲ ἀγαθός.

Ἐσχάτης ἀγνωμοσύνης ἂν εἴη, πέντε ἢ ἕξι ἡμέρας τοῖς βιωτικοῖς ἀπονέμοντες, τοῖς πνευματικοῖς μὴδὲ μίαν ἡμέραν, μᾶλλον δὲ μὴδὲ μικρὸν τῆς ἡμέρας μέρος διδόναι.

Καθάπερ ὑετοῦ καταρραγέντος σφοδροῦ, αἰθρία γίνεται καθαρά, οὕτω καὶ δακρῶν καταφερομένων, γαλήνη γίνεται καὶ εὐδία καὶ τὸ ἐκ τῶν ἀμαρτημάτων ἀφανίζεται σκότος.

Οὐκ ἔστι βίον ἄλυπον οὐδενὸς εὐρεῖν, ἀλλ' οὐδὲ ἡδονῆς ἄμοιρον.

Βέλτιον ἀγνοεῖν καλῶς, ἢ μανθάνειν κακῶς. Μὴ τοῖνυν ἐπὶ τὸ μαθεῖν πάντα τρέχωμεν, ἀλλ' ἀνεχώμεθα τινα καὶ ἀγνοεῖν.

Ὅπου δυνάμεθα νὰ νοήσωμεν τὰς ὁδοὺς τοῦ Θεοῦ, εὐρίσκομεν αὐτὰς σοφὰς· διατὶ δὲν δεχόμεθα ὅτι εἶναι αὐτὰι ἐπίσης σοφαὶ καὶ ὅπου ἡμεῖς δὲν δυνάμεθα νὰ τὰς νοήσωμεν ;
Κ. Ι. Δ.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Δωδεκάνησος.

Καθ' ἣ ἠγγέλθη ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, προβάσα εἰς πλήρωσιν χηρευσῶν μητροπολιτικῶν ἐδρῶν τῆς Δωδεκανήσου, ἐξέλεξε Μητροπολίτας Ρόδου μὲν τὸν ἀφ' ἱκανῶν ἐτῶν ποιμαίνοντα τὴν ἐν Αὐστραλίᾳ ὀρθόδοξον διασπορὰν Σεβ. κ. Τιμόθεον Ἐδαγγελινίδην, Κώου δὲ τὸν ἐνταῦθα Πανοσιολογ. Ἀρχιμανδρίτην κ. Ἐμμανουὴλ Καρπάθιον. Οὕτως ἡ Δωδεκάνησος ἐν τῷ προσώπῳ τῶν δύο τούτων κληρικῶν ἀποκτᾷ τοὺς πρώτους ἀπὸ τῆς ἀπελευθερώσεώς της ποιμένας, ἀμφοτέρους ἀξιώτατους τῆς νέας των κλήσεως. Διότι ὁ μὲν πρῶτος ὡς τέως μὲν προϊστάμενος τῆς ἐν Βουκουρεστίῳ ἑλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ παροικίας διὰ τῆς ἱεροπρεποῦς αὐτοῦ πολιτείας καὶ τῆς πεφωτισμένης δραστηριότητος προσήνεγκε πολυτίμους ὑπηρεσίας εἰς τὴν ἐν Ρουμανίᾳ δημογένειαν, εἶτα δ' ὡς Μητροπολίτης Αὐστραλίας ἀτρότους κατέβαλε μόχθους ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν ἀνὰ τὴν ἀχαρῆ ἡπειρον διεσκορπισμένων ὀρθοδόξων καὶ τοῦ συντονισμοῦ τῶν ἐκεῖ πολυτίμων ἐθνικῶν δυνάμεων· ὁ δὲ δεῦτερος ἐπὶ ἕτη μακρὰ ἀφωσιωμένος εἰς τὴν ἐν τῇ μέσῃ ἐκπαιδεύσει διδασκαλίαν, εἰς τὸ συστηματικὸν ἱερὸν κήρυγμα καὶ εἰς τὰς συγγραφικὰς ἐνασχολήσεις, ἐμαρτύρησεν ἑαυτὸν εὐδοκιμώτατον πνευματικὸν ἐργάτην, πάνοπλον διὰ τὸ ἔτι ὑψηλότερον ἔργον τῆς ποιμαντορικῆς δράσεως.

Ραδιοφωνικά.

Ἀνεγράφη ὅτι ἄθεός τις ἐν Φιλαδελφίᾳ τῆς Ἀμερικῆς μετ' ἐπιμόνους πενταετείς προσπάθειάς ἐπέτυχε τὴν ἄδειαν νὰ ὁμιλήσῃ ἀπὸ ραδιοφώνου ἐπὶ τοῦ θέματος «Δὲν ὑπάρχει Θεός». Θύελλα ὅμως διαμαρτυριῶν τῶν κατὰ τοῦ τολμητίου ἐξοργισθέντων ἀκροατῶν ἠνάγκασε καὶ τὸ ραδιόφωνον νὰ συνεπιθῇ καὶ τὸν ἄφρονα ὁμιλητὴν νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πόλιν, ἵνα μὴ λυτσαρισθῇ ὑπὸ τῶν κατοίκων. Διὰ νὰ διδάσκωνται οἱ μὲν ραδιοφωνικοὶ σταθμοὶ ὅτι αἱ ἐφευρέσεις πρέπει νὰ χρησιμοποιοῦνται μόνον ἐπ' ἀγαθῷ, ὁ δὲ κόσμος ὅτι πρὸς περιστολὴν παντὸς κακοῦ ἐγχειρήματος ἢ φωνῆ τοῦ λαοῦ εἶνε τὸ ἀποτελεσματικώτερον μέσον.

Ἀνάπηρος πρόοδος.

Μεγαλόστομος διθυραμβολογία συνοδεύει ἐκάστοτε πᾶν ἀρτιγενὲς τῆς Ἐπιστήμης ἐπίτευγμα, ὑμνούμενον ὡς ἀπόδειξις τῆς ὀλονὲν ἀξανανομένης προόδου, τὴν ὁποῖαν ἐπιτυγχάνει τὸ τάχα πανσθενὲς ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ποῦ ἄγει ὅμως ἡ τοιαύτη πρόοδος μαρτυρεῖ μάλιστα πάντων ὁ μόλις λήξας παγκόσμιος πόλεμος, κατὰ τὸν ὁποῖον ὁ θῶραξ τῆς Ἐπιστήμης ἐνηγκαλιζέτο ἀφαντάστου ἀγριότητος στήθη. Διότι ἡ πρόοδος ἀπεδείχθη ἀνισοσκελῆς· δὲν προώδενεν ὁ ἀνθρώπος, ὁ ἄριστος καὶ ὀλόκληρος ἀνθρώπος, ἀλλὰ τῆς κρανιακῆς κήψης τὸ περιεχόμενον μόνον. Ὁ ἔτερος τροχὸς τῆς ἀνθρωπίνης ἀμάξης ὀκνήσας ἠδράνησε, καὶ ἡ πρὸς τὰ πρόσω πορεία ὑπῆρξεν ἐξόρμησις ἀναπήρου. Τὸ πρόβλημα εἶνε ἡ συμβάδισις καὶ

τοῦ ποδὸς τῆς ἡθικῆς μετὰ τοῦ σκέλους τοῦ πνεύματος. Μόνον όταν ποτὲ τοῦτο κατορθωθῆ, θὰ παύσονται οἱ πόλεμοι.

Τὸ παιδί.

Ἐκ τῆς ἐν τῇ «Σχολικῇ Ὑγιεινῇ» τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου δημοσιευθείσης ἐκθέσεως τοῦ Καθηγητοῦ κ. Κ. Χωρῆμη περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τῆς υγείας τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν χώραν μας ἀντιλοῦμεν τὴν τραγικὴν διὰ τὴν κοινωνίαν μας πληροφορίαν, ὅτι ἐκ τῶν προσελθόντων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἀσθενῶν παιδιῶν πρὸς ἐξέτασιν ἀπὸ 1ης Ἰουλίου 1945 μέχρι 30ῆς Ἀπριλίου 1946 τὰ 515⁰/₁₀₀ ἔπασχον ἐκ φυματιώσεως! Ὅτι «κάθε δευτέρου παιδί, ποῦ ζητεῖ τὴν βοήθειαν τῆς κλινικῆς, εἶναι μολυσμένο ἀπὸ φυματίωσιν» καὶ ὅτι «ἐντὸς τῶν τριῶν τελευταίων ἐτῶν ἔχει υπερδιπλασιασθῆ ἡ φυματίωσις μετὰ τῶν παιδιῶν». Ἡ ἀπελπιστικὴ αὕτη διαπίστωσις δέον νὰ θέσῃ εἰς τὴν κίνησιν ἀμέσως ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι δύνανται ὅπωςδήποτε νὰ βοηθήσουν, διότι ἡ τοσοῦτον μετὰ τῶν παιδιῶν ἐξαπλωθεῖσα, κατὰ τὰ δεινὰ ἔτη τοῦ πολέμου καὶ τῆς κατοχῆς, ἐπάραιτος νόσος ἀπειλεῖ αὐτὴν τὴν ὑπόστασιν τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς. Ἐν ἐκ τῶν κυριωτέρων μελημάτων τῆς σημερινῆς γενεᾶς εἶναι ἀνάγκη νὰ καταστῆ ἡ σωματικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ψυχικὴ υγεία τῆς νεολαίας—διότι καὶ ἡ ψυχὴ τῆς ἔχει προσβληθῆ ὑπὸ καταστρεπτικῶν μικροβίων—, ὥστε αὕτη νὰ καταστῆ ἱκανὴ νὰ βαστάσῃ τὴν βαρῦτάτην ἑλληνοχριστιανικὴν κληρονομίαν, ἡ ὁποία καὶ σῶμα ὑγιές ἀπαιτεῖ, ἀλλὰ καὶ ψυχὴν ἀμόλυντον καὶ ἀγνήν.

Τὸ γνωστὸν ἀγγλικὸν περιοδικὸν «Ἐκονομιστ» περιγράφον ἐν ἄρθρῳ τὴν ἐν ταῖς Βαλτικαῖς χώραις κατάστασιν, σημειοῖ καὶ τοῦτο, ὅτι εἰς ἕκαστον Πανεπιστήμιον ἰδρύθη ἔδρα Μαρξισμοῦ-Λενινισμοῦ καὶ ὅτι τὰ κατηχητικὰ σχολεῖα ἐκλείσθησαν, αἱ δὲ ἐκκλησῖαι ἔχουν μὲν παραμείνει ἀνοικταί, τὸ κήρυγμα δὲ μὲν αὐταῖς εἶνε αὐστηρῶς ἀπηγορευμένον.

Περὶ ἀρχόμενον τὸν παρελθόντα Δεκέμβριον ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ὑόρκης ἀγορεύων ἐν τῇ βουλῇ τῶν λόρδων ὑπερημύθη τῶν δικαίων τῶν θρησκευτικῶν μειονοτήτων, ἰδιαιτέρως δὲ ἐτόνισε τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, Τουρκίᾳ καὶ Νοτιοαφρικῇ θέσιν ἑαυτοῦ. Ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις, εἶπε—καθ' ἃ ἀναγράφουσιν οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου—ἐπωφελουμένη τοῦ πλεονεκτήματος τῆς κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον οὐδετερότητός τῆς, ἐπέβαλε περιορισμοὺς εἰς τὴν ἐλευθερίαν τοῦ Πατριάρχου ΚΠόλεως, οἵτινες ἀκόμη δὲν ἤρθησαν, παρακωλύουν δὲ τὸ ἔργον τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐν Νοτιοαφρικῇ, ἐξ ἄλλου, εἶνε οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ, οἵτινες ἐπὶ τοῦ παρόντος ὑποφέρουν, ὁ δὲ Dr Garbett δικαίως ἐδήλωσεν ὅτι ἡ δίκη καὶ ἡ καταδίκη τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Sterpinac εἶνε ζητήμα, ὅπερ δὲν ἐνδιαφέρει μόνον τὴν Ρωμαιοκαθολικὴν Ἐκκλησίαν. Ἡ Α. Σ. πρότερον ἐν συνεχείᾳ ὅπως εἰδικὸς ὄρος ἐν τῷ προταθέντι Χάρτῃ τῶν Ἀνθρωπίνων Δικαιῶν ἀφορᾷ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν μειονοτήτων, ἀν δὲ δὲν ἐπιβάλλῃ κυρώσεις κατὰ τῶν παραβατῶν, θὰ φανερώνη τούλάχιστον τὰς ἀρχάς, πρὸς τὰς ὁποίας ἡ κοινὴ γνώμη ἀναμένει νὰ συμμορφῶνται τὰ πεπολιτισμένα ἔθνη.

Αἱ δὲ κατὰ τῆς αἰγυπτιακῆς κυβερνήσεως αἰτιάσεις διὰ τὴν πρὸς τὰς ἐν Αἰγύπτῳ θρησκευτικὰς μειονότητες ἀξιοκατάκριτον συμπεριφορὰν συνίστανται εἰς τὴν

ἐπέμβασιν εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἐν τῇ χώρᾳ ἀρχαίων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἰδίως τῆς Κοπτικῆς. Ἡ ἀσκουμένη ὑπὲρ τῶν μουσουλμάνων καὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν διάκρισις—λέγεται ἐν τῷ αὐτῷ φύλλῳ—θίγει σχεδὸν πάντας τοὺς κλάδους τῆς δημοσίας ζωῆς. Ἡ διδασκαλία τοῦ Κορανίου καὶ τῆς μουσουλμανικῆς θρησκείας ἀποτελεῖ μέρος τοῦ τεθεσπισμένου προγράμματος τῶν σχολείων τοῦ κράτους, καίτοι δὲ οἱ χριστιανοὶ γονεῖς δύνανται νὰ ἀξιῶσιν ἐξαιρέσειν διὰ τὰ τέκνα των, ἐν τῇ πραγματικότητι ἀσκεῖται πίεσις νὰ μὴ ἐπιδιώξουν τὸ δικαίωμα τοῦτο. Ἐξ ἄλλου εὐνοια ἐπιδεικνύεται εἰς τοὺς μουσουλμάνους εἰς τὰ δικαστήρια, ἰδίως ὅσαςκις κατηγοροῦνται ἐπὶ κλοπῇ ἢ φόνῳ. Οἱ χριστιανοὶ συστηματικῶς συναντῶσιν ἀρνήσιν διορισμοῦ ἢ προαγωγῆς, ἰδίως εἰς τὰς κυβερνητικὰς θέσεις, οἱ δὲ τυχόν ἐκ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ προσχωροῦντες εἰς τὸν Χριστιανισμὸν στεροῦνται τοῦ δικαιώματος τοῦ κληρονομεῖν, ἐνῶ, ἐξ ἀντιθέτου, πᾶσα ἐνθάρρυνσις ἀσκεῖται ἐπὶ χριστιανῶν νὰ ἀσπασθοῦν τὴν μουσουλμανικὴν θρησκείαν.

Ὁ αἰδεσ. Canon H. Littler ὁμιλῶν ἐν τῇ ἐπαρχιακῇ συνδιασκέψει τοῦ Coventry εἶπεν: «Εἰς τὴν γενεάν του ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ὠμίλει τὴν γλῶσσαν ποῦ ἀντελαμβάνοντο οἱ σύγχρονοὶ του, τὴν γλῶσσαν τῶν ἀλιένων, τῶν γεωργῶν καὶ τῶν ποιμένων. Σήμερον ὀφείλομεν νὰ ὁμιλοῦμεν διαφορετικὰ, τὴν γλῶσσαν τοῦ ἀσυρμάτου, τῆς ἀεροπορίας καὶ τῆς ἐσωτερικῆς μηχανικῆς καύσεως». Ὁ δὲ ἐκ τῶν ἀκροατῶν δημοσιογράφος κ. R. Knight προσέθεσεν, ὅτι ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ κάμνη ὅσον τὸ δυνατόν εὐρυτέραν χρῆσιν τοῦ τύπου, τοῦ ραδιοφώνου καὶ τοῦ κινηματογράφου.

Κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος συνεπληρώθη πεντηκονταετία ἀπὸ τῆς πρώτης εἰς τὴν κλασσικὴν κινεζικὴν γλῶσσαν μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς ὑπὸ τοῦ ἡρωικοῦ αὐτῆς μεταφραστοῦ ἐπισκόπου Σαμουήλ Ἰσαὰκ Ἰωσήφ Σιερεσιέβσκη, τῶς ἑβραίου, ἐκ τῆς ρωσικῆς Λιθουανίας. Σπουδάζων ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βρεστιαῦ διὰ νὰ ἀσπασθῆ τὸ στάδιον τοῦ ραββί, ἐπεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῆς ΠΔ καὶ τῆς ΚΔ, συνετεῖα τῆς ὁποίας ἠσπάσθη τὸν Χριστιανισμὸν, ἐβαπτίσθη ὑπὸ τῶν Βαπτιστῶν ἐν Ἀμερικῇ καὶ εἰσῆλθε πρὸς σπουδὴν τῆς χριστιανικῆς θεολογίας εἰς ἐν πρεσβυτεριανὸν σεμινάριον, μεθ' ὃ προσῆλθεν ὀριστικῶς εἰς τὴν Ἐπισκοπικὴν Ἀμερικανικὴν Ἐκκλησίαν. Χειροτονηθεὶς ἐν Νέα Ὑόρκη ἀπεστάλη ὡς ἱεραπόστολος εἰς Σαγκάην, ἐν Πεκίνω δὲ, βοηθούμενος καὶ ὑπ' ἄλλων, μετέφρασε τὴν ΚΔ καὶ τὸ Βιβλίον Προσευχῶν εἰς τὴν ἐπιχώριον μανδαρινικὴν γλῶσσαν. Τὴν μετάφρασιν τῆς ΠΔ ἐξέπλησεν μόνος, ἐργασθεὶς ἐπὶ εἰκοσαετίαν. Ἐν τῷ μετὰ τὸ προηχθῆ εἰς Ἐπίσκοπον Σαγκάης. Συντεῖα ἡλιάσεως παθῶν παράλυσιν ὀλίγην, ἐξαίρεσει ἐνὸς δακτύλου, ἐπεδόθη εἰς τὴν μετάφρασιν ὀλοκλήρου τῆς Ἀγ. Γραφῆς εἰς τὴν κλασσικὴν κινεζικὴν, χειρίζομενος πρὸς τοῦτο τὴν γραφομηχανὴν διὰ μόνου τοῦ ἀπομειναντος ὑγιοῦς δακτύλου.

«Ὅ,τι εἶνε βέβαιον—λέγουσιν οἱ Λονδίνεοι «Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροὶ»—εἶνε ὅτι ἡ ρωσικὴ νοοτροπία οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ πολέμου. Καίτοι τῶρα τελεῖ ἐν μονίμῳ συμμαχίᾳ μετὰ τὰς δημοκρατίας ἢ Ρωσίαν, ὡς πρὸς τὴν πολιτικὴν καὶ τὰς μεθόδους, παραμένει ἀπολύτως ὅποια ἦτο κατὰ τὸ 1939». «Οἱ βρετανοὶ—προσθέτει περαιτέρω τὸ αὐτὸ φύλλον—θαυμάζουν τοὺς ῥώσους καὶ ἐπιθυμοῦν νὰ τοὺς ἐννοήσουν. Ἐπιζητοῦν ἐλευθερίαν καὶ ἀδέσμευτον ἀνταλλαγὴν πληροφοριῶν ἀμφοτέρωθεν. Ἡ χώρα αὕτη κατέστησε τὴν σοβιετικὴν συνθήκην βάσιν τῆς ἐξωτερικῆς τῆς πολιτικῆς. Τεραστίας δὲ κατέβαλε προσπάθειας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τῆς συμμαχίας. Ταῦτοχρόνος ὁμοῦς ἡ Βρετανία ὀφείλει νὰ διαμαρτυρεται ἐπανειλημένως κατὰ τῆς ἀδικίας καὶ τῆς ἀπανθρωπίας»· ἡ σο-

βιετική Ρωσία εἶνε ἀκόμη ἀστυνομικὸν κράτος, τοῦτο δ' ἀποτελεῖ ἀρνησιν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν. Ἡ κακὴ καὶ βάρβαρος τεχνικὴ τῆς τρῶμοκρατίας εἰς στρατόπεδα συγκεντρώσεως καὶ καταναγκαστικῶν ἔργων ἀντεγράφη ὑπὸ τοῦ Χίτλερ ἐκ τῶν μολοτοβεβικών, καίτοι δέ τινες διέφυγον τοὺς Νατσί βασανιστὰς τῶν διὰ τὰ ἀφηγηθῶν ὄσα ὑπέστησαν, περὶ οὐδενὸς ἐγνώσθη κατὰ τὰ τελευτάτα ἔτη ὅτι ἐπέζησαν ἀπὸ τὰ ρωσικὰ στρατόπεδα».

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΑΡΧΙΑΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

Τῆ 18 λήξαντος ἡ Α. Μ. Ἀρχιεπίσκοπος παρέστη κατὰ τὴν ἐν τῇ μεγάλῃ αἰθούσῃ τῶν τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου διεξαχθεῖσαν τελετῇ τῆς ἐγκαταστάσεως τῶν νέων πανεπιστημιακῶν ἀρχῶν, καθ' ἣν ὠμίλησαν ὁ μὲν Προπρῦτανις κ. Δημ. Μπαλάνος περὶ τῶν ἐπὶ τῆς πρυτανείας αὐτοῦ πεπραγμένων, ὁ δὲ Πρῦτανις κ. Σπυρ. Δοντάς περὶ τῆς σημερινῆς καταστάσεως τοῦ Πανεπιστημίου.

— Τῆ 24 παρ. μηνὸς ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος μεταβάς εἰς τὰ Ἀνάκτορα προέστη τῆς τελετῆς τῆς ὀρκωμοσίας τῆς ὑπὸ τὸν κ. Δ. Μάξιμον νέας ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

— Τῆ ἐπιούσῃ (25) ἡ Α. Μ. ἐδέχθη ἐν τῷ ἐν Ψυχικῷ οἰκίματι Αὐτῆς τὴν Α. Ε. τὸν Πρεσβευτὴν τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν κ. Μάκ Βῆ συνοδευόμενον ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἀμερικανικῆς οἰκονομικῆς Ἀποστολῆς κ. Πόρτερ, οἵτινες παρέμειναν παρ' Αὐτῷ ὑπὲρ τὴν ἡμίσειαν ὥραν.

— Τῆ 27 τοῦ αὐτοῦ ἡ Α. Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος ἐδέχθη ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ τὴν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου κ. Π. Μπρατιώτου Ἐπιτροπὴν τῆς «Ἐνώσεως ὀρθοδόξων σωματείων καὶ κινήσεων» ἀποτελουμένην ἐκ τῶν αἰδεσ. Ἀγγέλου Νησιώτου, Ἀντιπροέδρου, Ν. Βουτυρά, Γεν. Γραμματέως, Ἀρχιμανδριτῶν Κυπριανοῦ Πουλάκου καὶ Στεφ. Ματακούλια, καὶ τῶν κ.κ. Ἀριστ. Πέππα καὶ Ν. Πρασσᾶ.

— Τῆ προχθῆς Πέμπτῃ (30) ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐορτάζοντος τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐν τῷ πανεπιστημιακῷ ναῶ τῆς Καπνικαρέας ἐτελέσθη ἡ θεία λειτουργία ἱεουργοῦντος τοῦ Σεβ. Μητροπόλιτου Ἐδέσεως κ. Παντελεήμονος. Ληξάνσης τῆς ἱεουργίας ἐτελέσθη τὸ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει ἰδρυτῶν, εὐεργετῶν, καθηγητῶν καὶ ὑπαλλήλων τοῦ Πανεπιστημίου, παρόντων τοῦ Πρυτάνεως, τῆς Συγκλήτου καὶ τῶν Καθηγητῶν αὐτοῦ.

Ε Π Α Ρ Χ Ι Α Ι

Μητρόπολις Σύρου

Λίγοντος τοῦ παρελθόντος Δεκεμβρίου ἐξεδήμησε πρὸς Κύριον ἐβδομηκοντούτης ὁ ἐν Κιμῶνι Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος Οἰκονόμος Σπυρίδων Ράμφος καὶ ἐκηδεύθη πανδημῶς ἐν μέσῳ γενικοῦ πένθους τῶν νησιωτῶν, ὧν τῆς ἀμερίστου ἀγάπης καὶ τοῦ βαθυτάτου σεβασμοῦ ἀπήλυνεν ὁ μεταστὰς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς τεσσαρακονταεξαετοῦς ὑποδειγματικῆς ἱερατείας του. Ἀκοίμητος φορεὺς τῶν ἱερῶν τῆς Ἐκκλησίας παραδόσεων ἐθαυμάζετο ὑπὸ πάντων διὰ τὴν ἱεροπρέπειαν καὶ τὴν πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν προσήλωσίν του, εἰς ἣν ὠφείλετο καὶ ἡ ὄντως ἀξιοθαύμαστος προσοχή, ἐπιμέλεια καὶ ἀκριβεία, μεθ' ὧν ἔτρηε παρ' ἑαυτῷ τὸ ἐκκλησιαστικὸν Ἀρχεῖον τῆς Κιμῶλου, ἐν τῷ ὁποίῳ διεσώθησαν σπουδαία διὰ τὴν ἱστορίαν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀνεκδοτα ἔγγραφα, ἐξ ὧν ἰκανὰ εἶχε δημοσιεύσει ἐν τῇ «Ἐκκλησίᾳ» ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς Κωνσταντῖνος Δυοβουνιώτης, θαυμάσιος τὴν ἀπαράμιλλον τήρησιν τοῦ ἐν λόγῳ Ἀρχείου.

Μητρόπολις Κορινθίας

Ἐν τῷ ναΐδριῳ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Κορίνθου ἐγένετο τὴν 19 Δεβρίου ἡ τελετὴ τῆς ἀπονομῆς τῶν πτυχίων εἰς τοὺς 90 ἀποφοίτους τοῦ Φροντιστηρίου Κορίνθου ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν πολιτικῶν, στρατιωτικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν τῆς πόλεως, ὡς καὶ ἐπιλέκτων μελῶν τῆς κοινωρίας Κορίνθου. Τὴν θ. λειτουργίαν ἐτέλεσεν ὁ Σεβ. Κορινθίας συμπαραστατούμενος ὑπὸ δεκάδων ἱερέων καὶ διακόνων, μαθητῶν τοῦ Φροντιστηρίου. Ὁ Διευθυντὴς τῆς Σχολῆς κ. Γ. Τρουπάκης εὐχαριστήσας τοὺς συντελέσαντας εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἔργου τοῦ Φροντιστηρίου ἀπηύθυνε πατρικὰς συμβουλὰς εἰς τοὺς ἀπολυόμενους μαθητὰς αὐτοῦ. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης λαβὼν τὸν λόγον εἶτα, ἀπηύθυνε καὶ οἷτος ἐμπνευσμένας παραθέσεις πρὸς τοὺς μαθητὰς διὰ τὸ ἔργον τῶν. Ἐκ μέρους τῶν ἀποφοίτων ἠγαρήσθη τὴν Ἐφορείαν, τὸν Διευθυντὴν καὶ τοὺς Καθηγητὰς ὁ ἱερεὺς Π. Σκούρας, ἐξάρας ἰδιαιτέρως τὸ πατρικὸν ἐνδιαφέρον καὶ τὴν στοργὴν τοῦ Διευθυντοῦ πρὸς τοὺς μαθητὰς του.

— Τὴν 26ην Δεκεμβρίου ἐδόθη ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σεβ. Κορινθίας ἐν Λουτρακίῳ ἑορτὴ ὑπὸ τῶν ἐκεῖ συλλογῶν «Φοῖβη ἡ Διάκονος» καὶ «Καλὸς Σαμαρεῖτης» καὶ τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων τῆς Λουτροπόλεως. Ἡ Α. Σ. ἠγαρήσθη τοὺς ὁργανώσαντας τὴν ἑορτὴν, ἐξῆρε τὸν ξῆλον αὐτῶν καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ ζεύγους Γῶτη καὶ ἐτόνισε τὴν στοργὴν τοῦ Σωτήρος πρὸς τὰ βράβη καὶ τὴν νεανικὴν καθόλου ἡλικίαν.

Μητρόπολις Μεσσηνίας

Κατὰ πληροφορίας ἐκ Καλαμῶν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ λειτουργοῦν τρία ἀνώτερα Κατηχητικὰ Σχολεῖα, τέσσαρα μέσα καὶ πολλὰ κατώτερα, εἰς ἃ φοιτοῦν 2680 μαθηταί. Ἐν τῇ λοιπῇ περιοχῇ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως λειτουργοῦν 121 Κατηχ. Σχολεῖα μὲ ἀριθμὸν μαθητῶν 4.080. Εἰς ἕκαστον Κατηχητικὸν Σχολεῖον ἔχει διορισθῆ πενταμελὴς Ἐφορεία ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Ἐφημερίου.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΩΝΗΠΟΛΕΩΣ

Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀμερικῆς

Καθ' ἃ ἀναγράφουσιν οἱ «Ἐκκλησ. Καιροί» τοῦ Λονδίνου, περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρ. Νοεμβρίου συνεκροτήθη ἐν Βοστώνῃ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐκκλησιαστικὴ συνέλευσις, καθ' ἣν μεταξὺ ἄλλων ἐξητάσθησαν τὰ ζητήματα τῆς ἀναβιώσεως τοῦ θεσμοῦ τῶν διακονισσῶν καὶ τοῦ δευτέρου γάμου τῶν κληρικῶν. Κατὰ τὸν ἀναποκριτὴν τοῦ μνημονευθέντος φύλλου, ἐπειδὴ τὸ δεύτερον ζήτημα ἔχει χαρακτῆρα παναρθόδοξον, ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀμερικῆς Σεβ. Ἀθηνάγορας ἐδήλωσεν ὅτι, ὅ,τι δύναται νὰ πράξη εἶνε νὰ ἀναφέρῃ τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν προϊσταμένην τοῦ Ἀρχῆν, τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

Περὶ τὰ τέλη τοῦ παρ. Νοεμβρίου πολυμελὴς ρωσικὴ συνέλευσις συγκροτηθεῖσα ἐν Cleveland τῆς Ἀμερικῆς ἐψήφισεν ὑπὲρ τῆς προσχωρήσεως εἰς τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅμως τῆς διατηρήσεως τῆς διοικητικῆς ἀνεξαρτησίας.

— Ἡ πρόθεσις τοῦ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας διορισμοῦ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀριόλ καὶ Μαρϊάνσκ Σεβ. Φωτίου ὡς Ἐξάρχου εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην μὲ ἔδραν τοὺς Παρισίους ἐγκατελείφθη, λόγῳ τοῦ ὅτι ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις ἠξίωσεν ὅπως τὰ Σοβιὲτ δεχθῶν τὴν ἐν Μόσχᾳ ἐγκατάστασιν γάλλου καθολικοῦ ἀρχιερέως, τὴν ὁποίαν ἡ Ρωσία ἀπέκλεισε.

— Ὁ ἐν Ὁξφόρδῃ διατρίβων Δρ Σ. Μπολιστακῶφ ἐν ἄρθρῳ του δημοσιευθέντι ἐν τοῖς «Ἐκκλησ. Καιροῖς» τοῦ Λονδίνου ἐκθέτει τὰ τῆς ἐν Ρωσίᾳ θρησκευτικῆς ἀναγεννήσεως. Καθ' ὅλην τὴν χώραν—λέγει—ἐπανατοιοῦν οἱ ναοὶ καὶ αἱ μοναὶ, πλήρη λαοῦ κατακλύζουσι τοὺς ναοὺς καὶ ζωρὰ κινήσις σημειοῦται πρὸς φοίτησιν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ σεμινάρια, ὕπὲρ

τὸ ἑκατομμύριον πιστῶν συνωθούντο εἰς τοὺς 50 ναοὺς τῆς Μόσχας (Σ. Ε. Ἐν Μόσχᾳ ἐπὶ τσαρισμοῦ ὑπῆρχον 700 ναοὶ καὶ παρεκκλησιά) κατὰ τὴν νυκτερινὴν πασχάλιον λειτουργίαν, μεγάλοι δὲ λαοὶ μάζαι ἔτρεχον εἰς τοὺς ναοὺς τῶν ἀνά τὸν Βόλγαν καὶ ἐν Σιβηρίᾳ, ἐν Οὐκράνῃ καὶ Λευκῇ Ρωσίᾳ πόλεων. Ἡ αὐτὴ θρησκευτικὴ ἀναζωογόνησις παρατηρεῖται καὶ μεταξὺ τῶν ἐργατῶν τῆς βιομηχανίας, ἀποτελούντων τὴν πρῶτην κοινωνικὴν τάξιν ἐν τῇ σοβιετικῇ κοινωνίᾳ. Ἡ κυβέρνησις οὐ μόνον ἀπεκατέστησε τοὺς ναοὺς, τὰς λοιπὰς ἐκκλησιαστικὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰ βιβλιοπωλεῖα, ἀτινα πάντα εἶχον καταστραφῆ ἢ καταργηθῆ, ἀλλὰ καὶ ἐνομιμοποίησε τὴν θέσιν τῆς Ἐκκλησίας, διὰ τῆς ἀποφάσεως τῆς 22 Αὐγ. 1945 ἀποδώσασα εἰς αὐτὴν τὰ δικαιώματά της, ὧν ἐστερήθη τῷ 1918. Τὸ Πατριαρχεῖον, αἰ ἐπαρχίαι, αἰ ἐνορίαι καὶ αἱ μοναὶ δύνανται σήμερον νὰ ἀνεγείρουν οἰκοδομὰς, νὰ ἀγοράζουν καὶ νὰ ἐνοικιάζουν αὐτάς, νὰ κατασκευάζουν, νὰ παραγγέλλουν καὶ νὰ ἀποκτοῦν ἀντικείμενα σχετιζόμενα πρὸς τὴν λατρείαν. Ἐπίσης ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις τῶν κωδῶνων τῶν ναῶν.

Ἡ Ἐκκλησία Ρωσίας ἀριθμεῖ σήμερον 65 πλήρως συντεταγμένους ἐπαρχίας περιλαμβανούσας 25.000 ἐνορίας, ἐνῶ τῷ 1941 αἱ ἐνορίαι ἀνῆρχοντο εἰς 4.025. Ἡ αὐξήσις τοῦ πληθυσμοῦ τῆς Μόσχας καὶ ἡ καταστροφὴ πλείστων αὐτῆς ναῶν κατὰ τὰς προηγουμένας δεκαετηρίδας συνεπάγονται σήμερον τὴν ἀνεγερσιν νέων ναῶν ἀναλόγως πρὸς τὰς νέας ἀνάγκας. Τῷ 1917 ἡ Ρωσία εἶχε 46.457 ἐνοριακοὺς ναοὺς, ἐκ τῶν ὁποίων τώρα ἀνεκτήθησαν τὰ 57 ο.ο. Ἡ Ἐκκλησία σήμερον ἀριθμεῖ 59 ἐπισκόπους, τινὲς τῶν ὁποίων εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ διοικοῦν δύο ἢ καὶ πλείονας ἐπαρχίας.

Ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ἀδείξεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν Ἐπισκόπων ἀναγκάζει τὴν Ἐκκλησίαν νὰ ὑποβιβάσῃ τὴν θεολογικὴν τῶν μορφωτικῶν στάθμην. Τινὲς τῶν προσφάτως χειροτονηθέντων ἐπισκόπων ἦσαν ἐνοριακοὶ ἱερεῖς ἀκατάρτιστοι θεολογικῶς, διεκρίνοντο ὅμως ἐπὶ ἀγιότητι βίου καὶ ποιμαντορικῇ πείρᾳ. Ἐν τούτοις καὶ τώρα, ἐπὶ 63 ἀρχιερέων οἱ 40 κέκτανται δίπλωμα Θεολογίας. Οἱ πλείονες τῶν Ἐπισκόπων εἶνε ὑπερεξηκοντούτεις, ἱκανοὶ ὅμως ἔχουσιν ἡλικίαν κατωτέραν τῶν 50 ἐτῶν, τινὲς δὲ καὶ τῶν 40, «ἀληθινὰ σοβιετικὰ προϊόντα».

Μέγα πρόβλημα ἀποτελεῖ ἡ μόρφωσις τοῦ Κλήρου. Ἡ αὐτοκρατορικὴ Ρωσία ἠρῆμει 57 ἐκκλησιαστικὰ Σεμινάρια καὶ 4 ἀνωτάτας Θεολογικὰς Ἀκαδημίας. Πάντα καταργήθησαν τῷ 1918. Μέχρι τοῦ 1944, ὅτε τῇ ἐπικουρίᾳ τῶν Σοβιέτ ἰδρύθησαν ἐν Μόσχᾳ ἐν Θεολογικῶν Ἰνστιτούτων καὶ ἐν ἐκκλησιαστικῶν Σεμιναρίων, δὲν ὑπῆρχε θεολογικὴ μόρφωσις ἐν Ρωσίᾳ, διὰ τοῦτο πλείστοι νεοχειροτόνητοι κληρικοὶ ἐπεδίδοντο εἰς τὰς κατ' ἴδιαν μελέτας. Ἀπὸ τοῦ 1944 ὅμως ἱκανὰ Σεμινάρια ἤρχισαν νὰ λειτουργοῦν ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῶν Σοβιέτ, τὸ ζήτημα ὅμως τῆς ἐπαρκείας μένει πάντοτε ἀνοικτόν. Γεγονὸς πάντως εἶνε ὅτι ἡ θρησκευτικὴ ἐν Ρωσίᾳ ἀναζωογόνησις μόλις τώρα ἀρχίζει, καίτοι δύνανται νὰ λεχθῆ ὅτι ἤδη προσέλαβε γιγαντιαίας διαστάσεις, τὰ πάντα δὲ μαρτυροῦν περὶ ἔτι στενωτέρας συνεργασίας εἰς τὸ μέλλον μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ Κράτους.

— Εἰς διαδοχὴν τοῦ τελευταίου Μητροπολίτου Εὐλογίου ἡ Α.Μ. ὁ Πατριάρχης Μόσχας διώρισεν Ἐξαρχον διὰ τῆς ὀρθόδοξον ρωσικὴν διασπορὰν τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Σερραφείμ, τῶς ἀποτελοῦντα μέλος τῆς ἐν Κάρλοβιτς Σερβίας ρωσικῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Κατὰ τοῦ διορισμοῦ τούτου ἀντετάχθη ἡ πολυαριθμοτέρα μερὶς τῶν ἀρνηθέντων νὰ ὑπαχθῶσιν ὑπὸ τὸ Πατριαρχεῖον Μόσχας.

— Ἐκ τοῦ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐκδοθέντος ἐπισήμου «Ὁρθόδοξου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἡμερολογίου τοῦ ἔτους 1946» ἀρῦμαθα τὰς ἐξῆς πληροφορίας, κατὰ τὸ ὑπὸ τῆς «Τοπικῆς Συνόδου τῆς ὀρθόδοξου ρωσικῆς Ἐκκλησίας τῆς 31 Ἰανουαρίου 1945 ἐγ-

κριθὲν Καταστατικὸν τῆς ὀρθόδοξου ρωσικῆς Ἐκκλησίας»:—

Ἐν τῇ ὀρθόδοξῳ ρωσικῇ Ἐκκλησίᾳ ἡ ἀνωτάτη θρησκευτικὴ, νομοθετικὴ, διοικητικὴ καὶ δικαστικὴ ἀρχὴ ἀνήκει εἰς τὴν περιοδικῶς συγκαλουμένην Τοπικὴν Σύνοδον, ἀποτελουμένην ἐξ ἐπισκόπων, κληρικῶν καὶ λαϊκῶν. Κεφαλὴ τῆς ρωσικῆς Ἐκκλησίας εἶνε ὁ «Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας», διοικῶν αὐτὴν μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου. Ὁ Πατριάρχης μνημονεύεται ἐν πᾶσι τοῖς ναοῖς τῆς τε σοβιετικῆς Ἐπικρατείας καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κατὰ τὸν ἐξῆς τύπον: «Ὑπὲρ τοῦ ἀγιωτάτου Πατρὸς ἡμῶν... Πατριάρχου Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας». Ὁ Πατριάρχης ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἔρχεται ἐκ προσώπου τῆς ὀρθόδοξου ρωσικῆς Ἐκκλησίας εἰς σχέσεις, δι' ἐκκλησιαστικὰς ὑποθέσεις, μετὰ τῶν προκαθημένων τῶν λοιπῶν αὐτοκεφάλων ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν. Ὁ Πατριάρχης παρέχει ἐν ἀνάγκῃ εἰς τοὺς σεβ. Ἀρχιερεῖς ἀδελφικὰς συμβουλὰς ὡς πρὸς τὰ καθήκοντα αὐτῶν καὶ τὴν διοίκησιν, εἰς αὐτὸν δ' ἀνήκει τὸ δικαίωμα νὰ ἀμείβῃ τοὺς Ἀρχιερεῖς διὰ τῶν τεταγμένων τίτλων καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν διακρίσεων. Πρὸς λύσιν ἐπείγοντων ζητημάτων ὁ Πατριάρχης, μετὰ ἀδειαν τῆς Κυβερνήσεως, συγκαλεῖ τοὺς Ἀρχιερεῖς εἰς σύνοδον, ἢς προεδρεύει ὁσάκις δὲ ἀπαιτεῖται νὰ ἀκουσθῆ ἡ φωνὴ τοῦ Κλήρου καὶ τῶν λαϊκῶν καὶ ἀποβαίνει ἐξωτερικῶς δυνατὴ ἡ σύγκλησις τακτικῆς Τοπικῆς Συνόδου, συγκαλεῖ αὐτὴν ὡς Πρόεδρος. Ὁ Πατριάρχης εἶνε ἐπαρχιακὸς Ἀρχιερεὺς τῆς ἐπαρχίας Μόσχας. Πρὸς ἀνακούφισιν τοῦ Πατριάρχου ἐν ταῖς περὶ τῶν γενικῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων μερίμαις αὐτοῦ, τὴν ἐπαρχίαν Μόσχας διοικεῖ, κατὰ τὰς πατριαρχικὰς ὁδηγίας, ὡς ἐπαρχιακὸς Ἀρχιερεὺς, ὁ Πατριαρχικὸς Τοποτηρητὴς ἔχων τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου Ἡρουτίτσκη. Ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐπιπτεῖαν τοῦ Πατριάρχου ἐν Μόσχᾳ τελεῖ καὶ τὸ Θεολογικὸν Ἰνστιτούτον, Ἀνώτατον Ἐκπαιδευτικὸν Καθίδρυμα, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶνε ἡ παροχὴ θεολογικῆς μορφώσεως εἰς τοὺς μέλλοντας ποιμένας τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ προπαρασκευὴ καθηγητῶν τῶν θεολογικῶν μαθημάτων. Δι' ὑποθέσεις ἀπαιτούσας ἀδειαν τῆς Κυβερνήσεως τῶν Σοβιέτ ὁ Πατριάρχης ζητεῖ ὁδηγίας διὰ ζητήματα τῆς ὀρθόδοξου ρωσικῆς Ἐκκλησίας παρὰ τῶν ἀρμοδίων ἀρχῶν. Ἐν περιπτώσει θανάτου τοῦ Πατριάρχου ἢ ἄλλης αἰτίας καθιστώσεως ἀδύνατον τὴν ἀσκῆσιν τῆς πατριαρχικῆς ἐξουσίας, Τοποτηρητὴς τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου καθίσταται ὁ ἐκ τῶν μονίμων μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἔχων τὰ πρεσβεῖα τῆς χειροτονίας, ὁ δὲ Μητροπολίτης Κρουτίτσκη ἀναλαμβάνει τὴν ἀνεξάρτητον διοίκησιν τῆς ἐπαρχίας Μόσχας. Κενουμένου τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου, ἡ Ἱερά Σύνοδος ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Τοποτηρητοῦ συγκαλεῖ τὴν ἐκλογικὴν συνέλευσιν οὐχὶ βραδύτερον τῶν 6 μηνῶν.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος σύγκεται ἐξ 6 μελῶν, ἐπαρχιακῶν ἀρχιερέων, τελούντων ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου. Τρία τούτων εἶνε μόνιμα: οἱ Μητροπολίται Κιέβου, Λένινγκραδ καὶ Κρουτίτσκη. Τὸ συνοδικὸν ἔτος διαιρεῖται εἰς δύο περιόδους: τὴν θερινὴν (Μαρτ.—Αὐγ.) καὶ τὴν χειμερινὴν (Σεπτ.—Φεβρ.). Ἡ Ἱ. Σύνοδος δύνανται νὰ διαιρῆται εἰς τμήματα: ἐκπαιδευτικόν, ἐκδοτικόν, οἰκονομικόν κλ. Ἀκόλουθοι αἱ περὶ τῶν Ἐπαρχιῶν καὶ τῶν ἐνοριῶν διατάξεις.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΕΡΒΙΑΣ

Πρὸ πενημέρου ἐκ Βελιγραδίου μετεδόθη εἰδησις, καθ' ἣν ὁ στρατάρχης Τίτο ἐπεσκέφθη τὸ δευτερον τὴν Α. Μ. τὸν Πατριάρχην Σερβίας κ. Γαβριήλ, ἡδη ἀφ' ἱκανοῦ ἐπανελθόντα εἰς Βελιγράδιον ἐκ τῆς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ μακροχρονίου ἐξορίας.

ΡΩΜΑΪΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Εἰς τοὺς ρωμαιοκαθολικοὺς κύκλους ἐνεποίησε βαθυτάτην συγκίνησιν ἡ ἐν Νοτιοσλαυίᾳ περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρ. Ὀκτωβρίου διεξαχθεῖσα πολύκροτος

δίκη και εἰς δεκαεξαετη καταναγκαστικὰ ἔργα καταδικη τοῦ ρωμαιοκαθολικοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ζάγγρεμ Σεβ. Ἀλοϊσίου Sterinac. Ἡ δίκη διεξήχθη ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ παπικοῦ ἀντιπροσώπου Σεβ. Hurley καὶ τῶν προξένων ἀγγλοῦ καὶ ἀμερικανοῦ. Τὸ ὑπερπεντηκοντασέλιδον κατηγορητήριον ἐνεφάνιζεν αὐτὸν ὑπεύθυνον δύο ποιμαντορικῶν ἐπιστολῶν, ἀπολυθεισῶν ὑπὸ τῶν νοτιοσλαβῶν ρωμαιοκαθολικῶν ἐπισκόπων κατὰ τὸ ἔτος 1945, ὅποτε εἶχεν ὀριστικῶς κατασταθῆ εἰς τὴν ἐξουσίαν ὁ Τίτο. «Περὶ τὰ τέλη τοῦ Μαρτίου τοῦ 1945—ἐλέγετο ἐν τῷ κατηγορητηρίῳ—τὸ καθολικὸν Ἐπισκοπάτον, οὐ ἡγεῖτο ὁ Sterinac, ἀπέλυσε ποιμαντορικὴν ἐπιστολὴν συντεταγμένην κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ Πάβελιτς (ἡγέτου τῶν οὐστασί), Τῆ 20 δὲ Σεπτ. τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Sterinac ἐξέδωκε ποιμαντορικὴν ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἐνεθάρρυνε τοὺς οὐστασί καὶ ἄλλους προδότας εἰς διάπραξιν καὶ ἄλλων ἐγκλημάτων, συσσωρεύων ἅμα καὶ διάφορα ψεῦδη, διαβάλλων οὕτω τὴν νέαν Νοτιοσλαβίαν». Ἡ Α. Α. ὁ Πάπας κατέκρινε ὀριμῶς «τὴν θλιβερωτάτην δίκην» ταύτην, χιλιάδες δὲ καθολικῶν διαδηλοῦντες τὴν συμπάθειαν καὶ τὴν εἰς τὸν καταδικασθέντα ἱεράρχην ἀφοσίωσιν ἐπλήρουν τοὺς κατὰ ἴνα προσευχηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ. Ὁ ραδιοφωνικὸς σταθμὸς τοῦ Βατικανοῦ ἀνέφερε τὴν μετὰ τὴν σύλληψιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου αὐξήσιν τῆς κατ' αὐτοῦ καταφοράς τοῦ νοτιοσλαβικοῦ τύπου καὶ ραδιοφώνου. Εἰς οὐδεμίαν ἡφμερίδα ἐπετράπη διαμαρτυρία—προσέθετεν ὁ βατικανὸς ραδιοσταθμὸς—οὐδὲ κἄν μνεῖα τοῦ ὀνόματος τοῦ Sterinac, ὅστις ἔσωσεν ἐκ τοῦ θανάτου καὶ τῶν στρατοπέδων συγκεντρώσεως πολλοὺς Ἰουδαίους καὶ ὀρθοδόξους σέρβους, ἰδίως δὲ γυναῖκας καὶ παιδία καὶ διαφόρους κομμουνιστάς, οἱ ὅποιοι σήμερον κατέχουν σημαντικὰς θέσεις εἰς τὴν κυβερνήσιν καὶ τὴν διοίκησιν.

Μεταξὺ τῶν κατὰ τοῦ Σεβ. Sterinac κατηγοριῶν ἀνεφέρετο καὶ ἡ κατὰ συγκατάθεσίν του—ἀν μὴ καὶ προτροπὴν—εἰς ἀναγκαστικὴν προσχώρησιν ὀρθοδόξων σέρβων εἰς τὸν ρωμαιοκαθολικισμόν. Ἄλλ' ὡς σημειοῦν οἱ «Ἐκκλησιαστικοὶ Καιροὶ» τοῦ Λονδίνου, δὲν φαίνεται ἀποδειχθῆν ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶχε γνῶσιν τοῦ πράγματος ἢ ἔδωκε πλήρη καὶ ἐλευθέραν συγκατάθεσιν. Ἀναμφίβολον ὅμως εἶνε ὅτι τοιοῦτοι ἐξαναγκασμοὶ ὄντως ἐγένοντο, καίτοι ἀμφιβάλλεται ἀν ἐξησκῆθῃ ἐπὶ τῶν ὀρθοδόξων φυσικῆ βία.

— Ἀναγινώσκουμεν ἐν τῷ καθολικῷ «Tablet» τοῦ Λονδίνου ὅτι ποιμαντορικὴ ἐγκύκλιος ὑπογεγραμμένη ὑπὸ τριῶν Ἀρχιεπισκόπων, τριῶν Ἐπισκόπων, ἐνὸς Ἀποστολικοῦ Διευθυντοῦ καὶ πέντε γενικῶν Βικαριῶν τῆς ἐν Νοτιοσλαβίᾳ ἱεραρχίας τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας περιγράφει διὰ μελανωτάτων χρωμάτων τὸν ὑπὸ τοῦ νῦν ἐκεῖ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος κατὰ τῆς θρησκείας καὶ τοῦ κλήρου κινηθέντα διωγμόν. Μέγας ἀριθμὸς καθολικῶν ἱερέων κατεδικάσθη εἰς θάνατον, πολλοὶ τελοῦσιν ἐν φυλακαῖς καὶ ἄλλοι εἶνε περιορισμένοι εἰς στρατόπεδα συγκεντρώσεως ὑπὸ τὰς χειρίστας τῶν συνθηκῶν, ἐκτελοῦντες καταναγκαστικὰ ἔργα καὶ στερούμενοι καὶ στοιχειώδους τροφῆς. Περὶ τὰ ἑκατὸν θρησκευτικὰ περιοδικὰ ἐκδιδόμενα πρό τοῦ πολέμου διετάχθησαν νὰ ἀναστειλῶσιν τὴν ἐκδοσιν, μέγας ἀριθμὸς καθολικῶν σχολείων καὶ παιδαγωγικῶν ἰδρυμάτων ἐκλείσθη, ἢ δὲ ἐν τοῖς σχολείοις διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν περιορίσθη εἰς μίαν ὥραν καθ' ἑβδομάδα. Ἐπεβλήθη ὁ πολιτικὸς γάμος, ἀκυροῦνται δὲ πάντες οἱ θρησκευτικῶς τελεσθέντες γάμοι. Ἐπὶ πλεόν, προσκόμματα παρεμβάλλονται εἰς τὴν τέλεσιν τῶν κατὰ τὰς Κυριακὰς θείων λειτουργιῶν διὰ τῆς μεθόδου τῆς κατὰ τὰς αὐτάς ἀκριβῶς ὄρας σκοπίμου συγκροτήσεως συνεδριῶν καὶ συνελεύσεων, εἰς ἅς ἢ παρουσία ἐπιβάλλεται ὑποχρεωτικῶς.

— Καθ' ἃ ἀνεκοίνωσεν εἰς τὸ ἀγγλόφωνον καθολικὸν τοῦ Λονδίνου «The Tablet» ὁ ἐν Κροατίᾳ ἀναποκριντὴς αὐτοῦ, ἀπὸ τοῦ ἔαρος τοῦ 1941 μέχρι τῆς 1 Μαρτίου τοῦ 1945 οἱ γερμανοὶ καὶ οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Τίτο

ἐφόνευσαν ἐν Σλοβενίᾳ περὶ τοὺς 74 καθολικοὺς κληρικούς, ἐν Κροατίᾳ καὶ Σλαβονίᾳ 65, ἐν Δαλματίᾳ 56, ἐν Βοσνίᾳ 17 καὶ ἐν Ἑρζεγοβίνῃ 54.

— Γενικὴ συνέλευσις τῶν Ἰησοῦιτῶν ἀποτελουμένη ἐξ 168 ἀντιπροσώπων ἐξέλεξε τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον ἐν Ρώμῃ τὸν 27ον ἀρχηγὸν τῶν, τὸν ἀμερικανὸν Ἰωάννην Βαπτιστὴν Γιάνσεν, εἰς διαδοχὴν τοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1942 ἀποθανόντος Βλαδιμήρου Λεντοχόβσκη. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἀρχηγῶν τοῦ τάγματος οὐδεὶς ὑπῆρξεν ἀγγλος ἢ γάλλος· 5 ἦσαν ἰσπανοὶ, 11 ἰταλοὶ, οἱ δὲ ὑπόλοιποι βέλγοι, γερμανοὶ, ἀυστριακοὶ, πολωνοὶ, ἐλβετοὶ, τσέχοι καὶ ρῶσοι.

— Ἡ Liberté τῆς Γριβιούργου ἀναγράφει ὅτι ἐν τῇ ἀνατολικῇ Γερμανίᾳ οἱ λόγοι τῶν ἱεροκρυκῶν ὑφίστανται λογοκρισίαν ὑπὸ τῆς ρωσικῆς ἀστυνομίας, ἥτις πολὺ ἀκρίβως ὑποβάλλει τοὺς ἱερεῖς εἰς πολὺ ἄριστον ἀνάγκισμα, ἀξιοῦσα ὅπως ἀποκηρύττωσιν εἰς τοὺς λόγους τῶν τῶν ἀντιδραστικῶν καὶ τῶν φασιστῶν. Ἐπίσης ἀπαγορεύεται ἢ ἐν τῇ ρωσικῇ ζώνῃ κυκλοφορία θρησκευτικῶν βιβλίων προερχομένων ἐκ τῶν λοιπῶν ζωνῶν ἀν δὲν προῦποβληθῶσιν εἰς λογοκρισίαν. Εἰς τοὺς ἱερεῖς δὲν παρέχονται διαβατήρια. Ἐν Βερολίῳ τέσσαρες μόνον ἱερεῖς ἀπέκτησαν διαβατήρια, ἐπιτρέποντα ἐλευθέραν τὴν κυκλοφορίαν τῶν καὶ εἰς τὰς λοιπὰς ζώνας κατοχῆς. Καὶ εἰς τοὺς ἐν ταῖς δυτικαῖς ζώνας διαμένοντας ἐπισκόπους δὲν ἐπιτρέπεται ἢ ἐπίσκεψις τῶν ἐν τῇ σοβιετικῇ ζώνῃ.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΣΜΟΣ

Ἡ γένη ἐκ Λονδίνου ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς ἀπὸ τινος ἐν Λονδίῳ διατριβούσης Κυπριακῆς Ἐθνικῆς Προσβείας Τοποτηρητῆς τοῦ Ἀρχιεπισκοπικοῦ θρόνου Κύπρου Μητροπολίτης Πάφου κ. Λεόντιος, ἐπισκεφθεὶς περὶ τὰ μέσα τοῦ λήξαντος μηνὸς τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Κανταβουρίας εἰς τὸ Λάμπητον Πάλας, τὸ μὲν μετέδωκεν εἰς τὴν Α.Σ. τὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμόν τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, τὸ δὲ ἠυχάριστησεν Αὐτὴν διὰ τὰς πρὸς λύσιν τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ ζητήματος Κύπρου καταβληθείσας ἐνεργείας, συνεισέει τῶν ὁποίων ἀνεκλήθησαν οἱ γνωστοὶ ἀπαγορευτικοὶ νόμοι.

— Περὶ τὰ μέσα τοῦ λήξαντος Ὀκτωβρίου συνεκροτήθη ἡ ἐτήσια πανηγυρικὴ λειτουργία τοῦ Συνδέσμου τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀγγλικανικῆς καὶ Ἀνατολικῆς (The Anglican and Eastern Churches Association) ἐν τῷ καθεδρικῷ ναῷ τοῦ ἁγ. Παύλου τοῦ Λονδίνου. Ἐν κήρυγματι αὐτοῦ ὁ Σεβ. Ἐπίσκοπος Λονδίνου ἀναπτύξας πῶς ὁ Σύνδεσμος συνετέλεσεν εἰς τὴν σύσφιγξιν τῶν συνδεόντων πρὸς ἀλλήλας τὴν Ἀγγλικανικὴν καὶ τὴν ὀρθόδοξον Ἀνατολικὴν Ἐκκλησίαν δεσμῶν ἐξῆρξεν ἰδιαζόντως τὰ ἀλληλοσυμπληρούμενα χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα ἐκατέρας. Τὸ ἐξέχον γνώρισμα τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας—εἶπεν ἢ Α.Σ.—εἶνε ἡ προσδιδομένη εἰς τὴν προσεχὴν ἔμφασιν, ἐνῶ τὴν Ἀγγλικανικὴν Ἐκκλησίαν χαρακτηρίζει κυρίως ἡ ἔμφασιν εἰς τὸν χαρακτήρα, εἰς τὸ ἰδεώδες τῆς ἀγιότητος. Εἴχομεν ὅμως τὴν τάσιν νὰ λησμονώμεν ὅτι ὁ χαρακτήρ δὲν δύναται νὰ ἀπαρτισθῇ εἰς τὸ κενόν. Πρέπει νὰ προέρχεται ἐξ ἐντατικῆς θρησκευτικῆς πίστεως. Ὑπῆρχε δὲ μία ὀλοκλήρωσις θρησκείας ἅμα καὶ ζωῆς εἰς μέλη τῶν ὀρθοδόξων ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν ὁποίαν ἡμεῖς οἱ τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας καλὰ θὰ ἐκάμομεν νὰ μιμηθῶμεν.

Αὐθήμερον μετὰ μεσημβρίαν ὠμίλησεν ὁ προεδρεύσας τῆς ἐτήσιας συνελεύσεως ὁ Sir Harr Vaisey, ἐξάρας τὸ μέγα χρέος, ὅπερ ἦτε Εὐρώπῃ ὡς ὅλον καὶ οἱ Βρετανοὶ ἰδιαίτατα ὄφειλον εἰς τὴν ἑλληνικὴν διανοήσιν. καὶ μάλιστα εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἑλληνικὴν σκέψιν.

— Περὶ τὰ μέσα τοῦ παρ. Νοεμβρίου ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν ἡλικίᾳ 74 ἐτῶν ὁ γνωστότατος εἰς τοὺς θεολογικοὺς κύκλους Δρ Kirorp Lake. Ἐφημερεύσας τὸ κατ' ἀρχὰς ἐν Lumley, Durham καὶ τῷ ἐν Ὁξφόρδῃ πανεπιστημιακῷ ναῷ, τῷ 1904 ἀνέλαβε τὴν καθγε-

σίαν τῆς Θεολογίας ἐν Leyden τῆς Ὀλλανδίας καὶ μετὰ δεκαετίαν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Harvard, ἐνθα ἐδίδαξε διαδοχικῶς τὴν Ἀρχαίαν Χριστιανικὴν Γραμματείαν, Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν καὶ Ἱστορίαν ἀπεσύρθη δὲ τῆς διδασκαλίας τῷ 1938. Ὁ Kirsopp Lake εἶχεν ἀφοσιωθῆ εἰδικώτερον εἰς τὴν κριτικὴν τῶν ἀγιογραφικῶν κειμένων, ἅπου ἐθεωρεῖτο αὐθεντία ὡς πρὸς τὴν εὐρείαν γνώσιν τῆς πρωτοτύπου αὐτῶν ἐλληνικῆς γλώσσης, πολλὰ δὲ ὡς τῶν γνωμῶν αὐτοῦ ἦσαν ἐν πολλοῖς ἔγαν ὀρθολογιστικά.

— Ἐπὶ τῇ ἐνθρονίσει εἰς τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν Καντερβουρίας φίλοι ἐν τῇ Ἀμερικανικῇ Ἐπισκοπικῇ Ἐκκλησίᾳ προσήνεγκαν ὡς δῶρον πρὸς τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Καντερβουρίας ἔγιον Ποτήριο ἐκ σφυρηλάτου ἀργύρου διὰ τὸ ἰδιωτικὸν τὸ παρεκκλήσιον.

ΠΑΛΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ

Μεγάλοι ὑπῆρξαν αἱ κατὰ τὸν πόλεμον ἀπώλειαι τῆς ἐν Αὐστρίᾳ καὶ Γερμανίᾳ Παλαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας. Ναοὶ καὶ εὐκτήριοι οἰκοὶ ὑπέστησαν βαρείας βλάβας ἢ καὶ ἐξ ὀλοκλήρου κατεστράφησαν. Μετὰ τὴν συντριβὴν τοῦ Ναζισμού πλήθη λαοῦ ἐστράφησαν πρὸς τὴν θρησκείαν, οὕτω δ' ἡ Παλαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία ἀπέκτησε πολλὰ νέα μέλη.

ΙΟΥΔΑΪΣΜΟΣ

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τῆς Ἀγγλίας ἐν ἐπιστολῇ του πρὸς τοὺς ἑτάιμους τοῦ Λονδίνου ἐκφράζων τὴν εὐγνωμοσύνην του πρὸς τοὺς ἄγγλους καὶ ἀμερικανούς σωτήρας ἔβραιοπαίδων κατὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, διαμαρτύρεται ταυτοχρόνως ἐπὶ τῷ ὅτι οἱ σωτήρες τῶν ἔσπευσαν νὰ βαπτίσωσι καὶ υἱοθετήσωσι πολλὰ ἀπορφανισθέντα ἔβραιοπαῖδα, χαρακτηρίσας τὴν πράξιν ὡς «πνευματικὴν παιδοκλοπὴν».

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ὑπὸ τὸν τίτλον «Theologische Zeitschrift» ἐκδίδεται ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ 1945 ὑπὸ τῆς ἐν Βασιλείᾳ τῆς Ἑλβετίας Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου ἀνα δὲ μὴνον περισπούδαστον θεολογικὸν περιοδικόν. Τοῦ περιοδικοῦ τούτου ἡ διεύθυνσις ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τὸν ἦδη ἐν τῇ Σχολῇ ταύτῃ διδάσκοντα διαπρεπῆ Γερμανὸν τακτικὸν καθηγητὴν τῆς Ἑρμηνείας τῆς Κ. Διαθήκης κ. Karl Ludwig Schmidt, ὅστις εἶχεν ὑπὸ τοῦ χιτλερικοῦ καθεστώτος ἐκβληθῆ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Βόννης ἀντιστοιχοῦ θέσεώς του καὶ ἐξορισθῆ ἐκ Γερμανίας ἦδη ἀπὸ τοῦ 1934, καὶ ἐπανειλημμένως εἶχεν ἐκδηλώσει τὴν συμπαθειάν του ὑπὲρ τῆς ἀγωνιζομένης Ἑλλάδος.

Τὸ τελευταῖον τεύχος του περιέχει δύο ἐπιστημονικὰς πραγματείας (Bruder Klaus von Ffite ὑπὸ Fr. Blank, Der Katholizismus der Gegenreformation ὑπὸ A. Gilg), ἱκανὰς βιβλιοκρισίας, κριτικὰ ἀνάλεκτα καὶ ἐν τέλει δελτίον περὶ τῆς ἀνά τὸν κόσμον σημερινῆς θεολογικῆς κινήσεως, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς ἐν Γερμανίᾳ. Τὸ περιοδικόν τοῦτο εἶναι τὸ σοβαρώτερον ἐκ τῶν σημερινῶν θεολογικῶν περιοδικῶν ἐν γερμανικῇ γλώσσῃ, παραλλήλως πρὸς τὴν Internationale Kirchliche Zeitschrift, τὸ γνωστόν παλαιοκαθολικὸν περιοδικόν.

Π. Ι. Μ.

«The Christian News—Letter». Εἶναι ὁ τίτλος τοῦ μικροῦ τὸ σχῆμα, ἀλλ' ἐκλεκτοῦ χριστιανικοῦ κοινωνιολογικοῦ περιοδικοῦ, ὄργανου τοῦ ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς Ἀγγλοῦ θεολόγου, J. H. Oldham ἰδρυθέντος Christian Frontier Council, ὅπερ, ἀπαρτιζόμενον ἐκ θεολόγων ἀφ' ἑνὸς καὶ χριστιανῶν οἰκονομολόγων ἀφ' ἑτέρου, ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν μελέτην τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων ὑπὸ τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου. Τὰ περιοδικὰ τοῦτο, ἐμφανισθέν τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1942, διηθύνετο ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ του κ. Oldham, ὅστις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν διοργανωτῶν τοῦ β' παγκοσμίου συνεδρίου τοῦ Πρακτικοῦ Χριστιανισμοῦ (Life and Work, Ὁξφόρδη 1937), σήμερον δὲ διευθύνεται ὑπὸ τῆς δεσπ. Kathleen Bliss.

Π. Ι. Μ.

Παναγιώτου Η. Πουλίτσα Σχέσις Πολιτείας καὶ Ἐκκλησίας ἰδίᾳ ἐπὶ ἐκλογῆς Ἐπισκόπων. Ἐισηγητικὴ Ἐκθεσις πρὸς τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Τεύχος Α'. Ἀθῆναι 1946.

Γεωργίου Μ. Καλλία Συμβολὴ στὸν ἀγῶνα τῶν χριστιανῶν σοσιαλιστῶν. Ἀθῆναι 1946.

Μεθοδίου Κοντοστάου Μητροπολίτου Κερκύρας καὶ Παξῶν, Δώδεκα συμβουλευτικὰ ἄρθρα διὰ τὰ παιδιά τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ ὡς βοήθημα τῶν διδασκόντων. Κέρκυρα 1946.

Μητροπολίτου Σάμου Εἰρηναίου Ὑπόμνημα διὰ τὴν Συνέλευσιν τῆς Ἱεραρχίας. Ἀθῆναι 1946.

Γεωργίου Μπαλή Ὁ «ἐλληνικός» (!) Ἀστικὸς Κώδιξ τοῦ 1945. Ἀθῆναι 1946.

Φαίδωνος Κουκουλι Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ὑπὲρ αἰχμαλώτων καὶ τῆς σωτηρίας αὐτῶν. Ἀθῆναι 1946.

Β. Αἰγινίτου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου, Ἡ ἐπιστήμη τοῦ 1945. Ἀθῆναι 1946.

Ὁρθόδοξον Ἐκκλησιαστικὸν Ἡμερολόγιον Ἐκδοσις τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, 1946 (ρωσιστ).

Θεοδώρου Καστανά Πέτρος ὁ Κορυφαῖος τῶν Ἀποστόλων. Θεσσαλονίκη 1946.

Ἀκαδημία Ἀθηνῶν: Γρηγορίου Παπαμιχαήλ Ἀκαδημαϊκοῦ, Ἡ Τριάς τῶν ὑψίστων Ἀξιών τοῦ Ἀληθοῦς, τοῦ Καλοῦ καὶ τοῦ Ἀγαθοῦ ἀπὸ τῆς χριστιανικῆς σκοπίας. Ἀθῆναι 1946.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Ἐπιστολαί, ἄρθρα, βιβλία, περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες ἐπ' ἀνταλλαγῇ: Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἐκκλησίας», Ὁδὸς Μοσχονησίω 12Α Ἀθῆνας 8. [Τηλέφ. 82,219].

Συνδρομαὶ καὶ ἐμβάσματα διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς: Πρὸς τὸν Διαχειριστὴν τοῦ Περιοδικοῦ «Ἐκκλησίας», Ἀθῆνας (Κ), ὁδὸς Φιλοθέης 19.

Οὐδεμίαν αἰτήσιν πρὸς ἐγγραφήν λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ἀν δὲν συνοδεύεται ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου τῆς συνδρομῆς.

Ἡ ἐπὶ πλέον καθυστέρησις τῶν συνδρομῶν θὰ συνεπαγῶν τὴν διακοπὴν τῆς ἀποστολῆς τοῦ φύλλου.

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται, δέον δὲ νὰ ἦεν εὐανάγνωστα καὶ γεγραμμένα ἐπὶ τῆς μᾶς μόνον ὀφθαλμοῦ τοῦ χάρτου.

Ἰδ. Ἰωάννην Ταμπάκη Ναύπλιον. Ἡ διεύθυνσις ἐτακτοποιήθη.

Πᾶσα μεταβολὴ διεύθυνσεως δέον νὰ μᾶς ἀνακοινοῦται ἄμεσως, σημειουμένης ἀπαραιτήτως τῆς θέσεως, ἐξ ἧς ἢ μετάθεσις. Ἄνευ τῆς σημειώσεως ταύτης ἀποβαίνει ἀδύνατος ἡ ἀποστολὴ τοῦ φύλλου εἰς τὴν νέαν διεύθυνσιν.

= Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α =

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ

[2]

ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς τὸν Διάκονον Διονύσιον Ραφτόπουλον

Ἀγνώστου διαμονῆς

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν τὴν 12ην Μαρτίου 1947, ἡμέραν Τετάρτην, καὶ ὥραν 12ην μεσημβρ., ἵνα δικασθῆς ἐπὶ τῇ ὑφισταμένῃ κατὰ σοῦ κατηγορίᾳ ἐπὶ βίῳ ἠθικῶς μεμπτῷ, παρανόμοις σχέσεσι μετὰ γυναῖκός καὶ σκανδαλισμῷ τῆς συνειδήσεως τῶν πιστῶν.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι δὲ ὅτι ἀν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἀνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου 1947

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ δικαστηρίου.

† Ὁ Ταλαντίου Βασιλείου

[2] ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς τὸν Ἱερέα Λάμπρον Βακαλάκη τῆς ἐφημέριον τοῦ Ἱ. Ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου Καισαριανῆς.

Ἀγνώστου διαμονῆς

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν τὴν 12ην Μαρτίου 1947, ἡμέραν Τετάρτην, καὶ ὥραν 12ην μεσημβρινήν, ἵνα δικασθῆς ἐπὶ τῇ ὑφισταμένη κατὰ σοῦ κατηγορίᾳ ἐπὶ ἀναμίξει εἰς ὀργανώσεις ἔξω τοῦ πλαισίου τῆς Ἐκκλησίας καὶ μεγίστῳ σκανδαλισμῷ τῆς συνειδήσεως τῶν χριστιανῶν.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι δὲ ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὥρᾳ ἀνω ἡμέρα τε καὶ ὥρα θέλεις δικασθῆ ἑρήμην.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10ῃ Ἰανουαρίου 1947.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Ταλαντίου Βασίλειος

[2] ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς τὸν Ἱερομόναχον Φιλόθεον Μωραΐτην τῆς ἐφημέριον τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἁγίας Ἐλεούσης Αἰγάλεω.

Ἀγνώστου διαμονῆς

Καλοῦμέν σε ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου καὶ εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν τὴν 12ην Μαρτίου 1947, ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 12ην μεσημβρ., ἵνα δικασθῆς ἐπὶ τῇ ὑφισταμένη κατὰ σοῦ κατηγορίᾳ ἐπὶ ἀποβολῇ τοῦ ἐνδύματος τοῦ Κληρικοῦ καὶ τελέσει γάμου.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι δὲ ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὥρᾳ ἀνω ἡμέρα τε καὶ ὥρα θέλεις δικασθῆ ἑρήμην.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 10 Ἰανουαρίου 1947

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου

† Ὁ Ταλαντίου Βασίλειος

[1] ΚΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς τὸν αἰδεσ. Ἱερέα Ἀχιλλέα Καφίρην, ἐφημέριον τοῦ ἐν Κουφοπούλῳ Ὀλυμπίας Ἱεροῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ τοῦ «Γενεθλίου τῆς Θεοτόκου».

Καλεῖσαι νὰ ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἡμῶν ἐν Κυπαρισσίᾳ ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος, ἵνα ἀπολογηθῆς, ὡς κατηγορούμενος ἐπὶ ἐγκαταλείψει τῆς ἐφημεριακῆς σου θέσεως ἐπὶ δύο μῆνας ἄνευ τῆς νομίμου καὶ κανονικῆς ἀδείας καὶ τῆς ἔνεκα τούτου ἀπειθείας καὶ περιφρονησεως τῆς προϊσταμένης σου Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι ὅτι, ἐὰν δὲν προσέλθῃς ἐν τῇ τασσομένη προθεσμίᾳ, ἡ δικογραφία σου θεωρηθῆται περαιωθεῖσα. Ἐν Κυπαρισσίᾳ τῇ 10 Ἰανουαρίου 1947.

† Ὁ Τριφυλίας καὶ Ὀλυμπίας Ἀνθιμος

ΠΡΟΚΗΡΥΞΕΙΣ ΕΚΛΟΓΗΣ ΙΕΡΕΩΝ

Ἱ. Μητρόπολις Φθιώτιδος

Χηρεούσης τῆς θέσεως τακτικοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας Δικάστρου προσκαλοῦμεν τοὺς βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὴν κενὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐκκλησία» καὶ εἰς μίαν τῶν ἐνταῦθα ἐκδιδομένων ἐφημερίδων, ὡς καὶ τῆς θυροκολλήσεως καὶ ἐπ' Ἐκκλησίας ἀναγνώσεως αὐτῆς, ὑποβάλωσιν εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 48 τοῦ Ἀναγκ. Νόμου 2200 «περὶ ἱ. ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὀριζόμενα πιστοποιηκὰ των μετὰ τῆς σχετικῆς αἰτήσεως.

Ἐν Λαμίᾳ τῇ 18 Ἰανουαρίου 1947

† Ὁ Φθιώτιδος Ἀμβρόσιος

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Ἡ ΤΡΙΑΣ ΤΩΝ ΥΨΙΣΤΩΝ ΑΞΙΩΝ

τοῦ ΑΛΗΘΟΥΣ, τοῦ ΚΑΛΟΥ καὶ τοῦ ΑΓΑΘΟΥ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΣΚΟΠΙΑΣ

Ὁμιλία ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ

Ἡ θέσις τῆς Ἀξίας ἐν τῇ Φιλοσοφίᾳ.— Αἱ ὑψίσται Ἀξίαι ἀντικειμενικαὶ καὶ ἀπόλυτοι καὶ ὁ δεοντολογικὸς αὐτῶν χαρακτήρ.— Ἡ Ἀλήθεια, ἡ Ἐπιστήμη καὶ ἡ Φιλοσοφία.— Διατί οὐδ' ἕτερα τούτων δύναται νὰ συλλάβῃ τὴν ἀπόλυτον Ἀλήθειαν.— Ἡ ἀξία τῆς Ἐπιστήμης καὶ τῆς Φιλοσοφίας.— Τὸ Κάλλος ὡς ὑψίστη ἀξία.— Τὸ φυσικὸν Κάλλος καὶ τὸ τῆς Τέχνης.— Ἡ σχέσις τοῦ Κάλλους πρὸς τὴν Ἀλήθειαν, τὴν Ἠθικὴν καὶ τὴν Θρησκευτικὴν.— Ἡ Ἀξία τοῦ Ἀγαθοῦ ὡς κατέχουσα ὑπεροχὰς τῶν ἄλλων.— Ἡ τριάς τῶν ὑψίστων Ἀξιών ἀκτινοβολία τῆς ἐν Χριστῷ θείας Ἀποκαλύψεως, ὡς κατηγορήματα τοῦ Θεοῦ τοῦ Χριστιανισμοῦ.— Σύντρεξις ἀποτελοῦν συνάρτησιν ἐνιαίαν καὶ ἀδιάσπαστον.— Ἀδύνατος ἡ ἀντικατάστασις των ὑπ' ἄλλων δῆθεν ἀξιών, ἢ ὁ κλονισμὸς των.— Ἡ Ἑλλάς ὡς ἀξία ἐν τῇ Ἱστορίᾳ καὶ κοίτις τῶν ὑψίστων Ἀξιών.— Ἡ ἀκλόνητος πίστις τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ κόσμου εἰς τὴν τριάδα τῶν Ὑψίστων καὶ Αἰωνίων Ἀξιών.

Ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς «Ἐκκλησίας»

Τιμᾶται δρχ. 3.000

ΟΡΟΙ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ἰδιωτῶν	Δρχ. 12.000
Φοιτητῶν καὶ σπουδαστῶν Ἱερατικῶν	
Σχολῶν	» 6.000
Ἐξωτερικοῦ	Δολλ. 6
Τιμὴ ἐκάστου φύλλου	Δρχ. 1.000
Προκηρύξεις ἐκλογῆς ἱερέων:	
1) διὰ μόνην θέσιν	» 5.000
2) διὰ πλείονας τῆς μίας ἐκάστη	
πρὸς δραχμὰς	3.000
Ὁδὲμία Προκηρύξεις θὰ δημοσιεύεται μὴ συνοδευομένη ὑπὸ τοῦ ἀντιτίμου αὐτῆς.	
Αἱ συνδρομαὶ προκαταβάλλονται.	
Αἱ συνδρομαὶ τῶν ναῶν ἀνακοινωθῆσονται προσηχῶς.	

"ΕΚΚΛΗΣΙΑ,"

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΕΙΑ

† Ὁ Ἀθηνῶν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ

† Ὁ Ὑδρας-Σπετσῶν-Αἰγίνης ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

† Ὁ Ἐδέσσης-Πέλλης ΠΑΝΤΕΛΕΜΩΝ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΠΑΜΙΧΑΗΛ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου, Ἀκαδημαϊκός

ΣΥΝΤΑΚΤΗΣ

ΑΝΔΡΕΑΣ ΦΥΤΡΑΚΗΣ

Ὑφηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Π. Σ. ΜΑΝΩΛΕΣΣΗΣ

Ἐν Ἀθήναις τύποις «Φοῖνικος», Λεωνάντου 4